

KAPSAYICI EĞİTİM

Modül 5
ENGELİ OLAN
ÇOCUKLARLA ÇALIŞMA

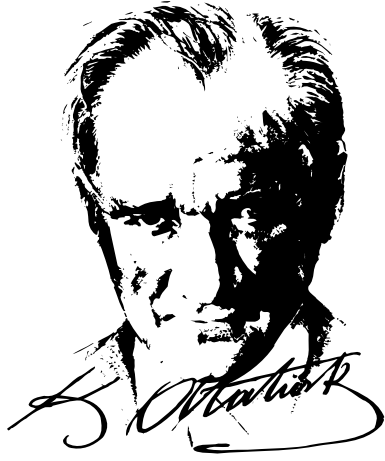
Bu yayın, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in işbirliğinde gerçekleştirilen Kapsayıcı Eğitim Öğretmen Eğitimi Programı kapsamında hazırlanmıştır. Yayının içeriği sadece yazarların sorumluluğunda olup hiçbir şekilde Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in politika ve görüşlerini yansıtmamaktadır.

Kapsayıcı Eğitim Öğretmen Eğitimi Modülü Projesi

“Öğretmen Eğitimi” Modülü

MODÜL-5 : ENGELİ OLAN ÇOCUKLARLA ÇALIŞMA

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme
Genel Müdürlüğü

Eserinin üzerinde imzası olmayan yegâne sanatkârlar öğretmenlerdir.

ÖN SÖZ

KAPSAYICI EĞİTİM ÖĞRETMEN EĞİTİMİ MODÜLÜ PROGRAMI

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF iş birliğinde ve Erciyes Üniversitesi koordinatörlüğünde gerçekleştirilen Kapsayıcı Eğitim Projesi başta elverişsiz koşullardaki bütün çocuklarımıza hizmet sunan eğitim personelinin kapasitesini güçlendirmeyi ve her çocuğun kaliteli bir eğitime erişmesini amaçlayan bir proje olarak çok önemli bir misyona hizmet etmektedir.

Eğitimde kapsayıcılık yaklaşımının oldukça uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Önceleri engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim yaklaşımı olarak görülen bu kavram, günümüzde dezavantajlı bütün grupları kapsayacak şekilde genişlemiş, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlara bütün bireylerin eşit düzeyde erişiminin sağlanması anlamı kazanmıştır.

Kapsayıcı eğitimin güncel anlamına uygun çalışmalar kapsamında Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğümüz tarafından 10 başlık altında öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim modülleri oluşturmuş ve oluşturulan modüllerin yaygınlaştırılması amacıyla 2018 yılında birçok öğretmen ve yöneticimize eğitici eğitimi verilmiştir. Eğitici eğitimi alan öğretmenlerimiz 2018 yılı içerisinde 81 ilde düzenlenen mahalli eğitimler vasıtasıyla öğretmen ve yöneticilerimize eğitim vermiştir.

Kapsayıcı eğitim uygulaması ile öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine destek sağlamak, entelektüel, duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemek, öğretmenler üzerinden toplumsal bir dönüşüm sağlayabilmek amaçlanmaktadır. Uzun soluklu, derinlikli sosyal ve felsefi içeriklere sahip bu eğitimler etkinlik temelli olarak geliştirilmiştir.

Öğretmen ve yöneticilerimizden alınan geri bildirimler bu eğitimlerin öğretmenler üzerinde düşünsel ve sosyal dönüşümler oluşturduğu ve önemli sosyal gelişmeleri destekleyeceği yönündedir.

Eğitimlerin açık amacı insan merkezli yaklaşımla çocuklarımızın gelişimine katkı sunmak, her çocuğun farklılıklarının ve özelliklerinin eğitim öğretim faaliyetlerine dâhil edilmesini sağlamak, okullarda çocuklara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak, sınıflarda kişiliklerin değişim ve ayarlanmaya zorlanmasına engel olmak, farklılıklarıyla birlikte her çocuğun değerli bir birey olarak görülmesine katkı sunmaktır. Bu eğitimlerdeki örtük amaç ise etkinlik temelli eğitim uygulamalarıyla öğretmenlere yapılandırıcı öğretim tekniklerinin beceri olarak kazandırılmasını sağlamaktır.

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü olarak öğretmenlerimizin öğrencilerimize sundukları eğitimin niteliği ve kalitesini artırmaya yönelik her çalışmayı desteklemek en büyük ödev olarak görüyoruz.

Geleceğimizin inşası ve ihyasında öğretmenlerimizle birlikte daha nice eğitimler diliyor, bu kitap çalışmasında emeği geçen Genel Müdürlük personelimize, tüm akademisyenlerimize, öğretmen ve yöneticilerimize teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Adnan BOYACI, Genel Müdür
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

Etkinlik 1 Empati Kuruyorum	10
Etkinlik 2 Hangi Tutumlara Sahip Olmam Gerekir?	15
Etkinlik 3 Beni Bul!	20
Etkinlik 4 Biz Olmak	24
Etkinlik 5 Öğretimsel Engeller	27
Etkinlik 6 Engeli Olan Öğrencilere Yönelik Düzenlemeler	30
Etkinlik 7 BEP Öncesi Değerlendirme	37
Etkinlik 8 Etkili BEP Hazırlıyorum!	41
Etkinlik 9 Uyarla-Planla-Yönet	47
Etkinlik 10 Seni Seçtim Etkinliği (Öğretim Sürecini Uygulama)	51
Etkinlik 11 Kapsayıcı Eğitimin Anahtarı	57

ENGELİ OLAN ÇOCUKLARLA ÇALIŞMA MODÜLÜ

Konu	Süre	Öğrenme Çıktıları	Etkinlikler
Empati kuruyorum	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel farklılıklarla ilgili empati kurar. • Engeli olan bireylerin yaşadıkları duruma ilişkin farkındalık oluşturur 	Etkinlik 1
Engeli olan öğrencilerin akranlarıyla bir arada olmalarını psiko-sosyal açıdan destekleyen öğretmen tutumları	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını fark eder. • Öğrenme ortamını psikososyal açıdan kapsayıcı hale getirmek için bir öğretmen olarak hangi tutumlara sahip olması gerektiğini fark eder. 	Etkinlik 2
Engeli olan bireylerin özellikleri ve var olan performansları	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tüm öğrencilerinin bireysel özelliklerini geliştirici etkinlikler düzenler. • Özel gereksinimli bireylerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olur. • Takım bilinci oluşturur. 	Etkinlik 2 Etkinlik 3
Tüm öğrencilerin sınıfın etkin bir üyesi olmalarına yönelik öğretmen sorumlulukları	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tüm öğrencilerini bir birey olarak ve grubun bir üyesi olarak değerli hissettirmeye yönelik kullanabilecekleri stratejileri belirler. 	Etkinlik 4
Öğretimsel engeller	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğretim sürecinde öğrencilerin bireysel performanslarının önündeki engelleri fark eder. • Öğretimsel uyarlamaların öğrencilerin bireysel gereksinimlerine yönelik farklılık gösterdiğini örneklendirir. 	Etkinlik 5

Engeli olan öğrenciler için birlikte öğretim ortamları, kaynaştırma/bütünleştirme sürecine hazırlık	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Engeli olan bireyler için kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi uygulamalarının aşamalarını açıklar. Kaynaştırma/bütünleştirme sürecinde bir öğretmen olarak sorumluluklarının farkına varır. 	Etkinlik 6
BEP öncesi performans değerlendirmesi	2 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kaba değerlendirmenin nasıl yapıldığını ifade eder. Eğitsel değerlendirmenin basamaklarını ilişkilendirir. 	Etkinlik 7
BEP'nin hazırlanması	2 Saat	<p>Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Etkili bir BEP hazırlama sürecinde izlenecek adımların neler olduğunu ayırt eder. BEP sürecine dâhil olması gereken öğeleri tanımlar. BEP sürecinin elemanlarını birbirleri ile ilişkilendirir. BEP öğelerinin önemini fark eder. 	Etkinlik 8
Öğretimsel uyarlamalar ve materyal geliştirme	3 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bir ders planında engeli olan bireylere yönelik öğretimsel uyarlamaların neler olduğunu fark eder. Amaca yönelik öğretim materyali tasarlar. 	Etkinlik 9
Öğretimsel uyarlama: Uygulama	4 Saat	<p>Bu etkinlik sonunda katılımcılar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Engeli olan öğrencilere yönelik öğretimsel uyarlamalar konusunda farkındalık kazanır. Farklı alanlarda engeli olan öğrenciler için öğretimsel uyarlamaların nasıl gerçekleştirildiğini örneklendirir. 	Etkinlik 10
Kapsayıcı eğitimin anahtarı	1 Saat	<ul style="list-style-type: none"> Bu etkinlik sonunda katılımcılar: Kapsayıcı eğitimde işbirliğinin önemini fark eder. 	Etkinlik 11

ETKİNLİK

1

ETKİNLİĞİN ADI: EMPATİ KURUYORUM

AMAÇ: Engeli olan bireylerin yaşadıkları durumlara ilişkin farkındalık oluşturmak.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Bireysel farklılıklarla ilgili empati kurar.
- Engeli olan bireylerin yaşadıkları duruma ilişkin farkındalık oluşturur.

MATERYAL: Kişi sayısının iki katı kadar kulak tıkacı veya pamuk, sınıf mevcudunun yarısı kadar göz bandı temin ediniz. Ek 1.1’in 10 adet renkli fotokopisi temin edilir.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Eğitimci, gruba öncelikle olumlu bir dil kullanarak “Hoş geldiniz” der. Bu etkinlik süresince kullanılacak materyalleri tanıtır ve bunları kullanmaktan rahatsız olan katılımcı olup olmadığını sorar.
2. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“Engeli olan öğrencilerin sınıf içerisinde ve öğrenme süreçlerinde yaşadıkları zorlukların farkına varmak, onlarla ilgili planlama ve uygulamalarımızı daha dikkatli bir şekilde gerçekleştirmemizi sağlar. Bu dersimizde, engeli olan öğrencilerimizin neler yaşadıklarına yönelik farkındalık kazandıracak çeşitli etkinlikler yapacağız. Farkındalık kazanma yolculuğumuzu, kendi içsel süreçlerimizin farkına vararak gerçekleştireceğiz.”
3. Eğitimci, gruba görme engeli olan bireylerin yaşadıklarına ilişkin farkındalık oluşturmak için aşağıdaki oyunu oynatır:
 - Katılımcılar mekânda gözleri açık dolaşırlar. Daha sonra eğitimci sınıfın yarısının (ya da şartlara göre belirli sayıda katılımcının) gözlerini bağlaması için göz bandı, karton maske veya siyah kurdele vererek gözlerini kapamaları yönergesini paylaşır ve gözleri bağlı şekilde yine mekânda serbestçe dolaşmalarını ister. Ardından katılımcılardan çember olmaları istenir. Gözü bağlı olmayanların gözü kapalı olanlara herhangi bir şekilde yardım etmeleri engellenir. Gözü bağlı olanlar tamamen kendi çabaları ile çembere dâhil olmalıdırlar.
Eğitmene Not: Bu süreçte önceden belirlediğiniz birkaç katılımcının gözü kapalı olanlara yönelik olumsuz tutum takınmaları, onların gecikmelerinden dolayı sıkıldıklarını belli etmeleri, onları acele ettirmeye çalışmaları istenir. Birkaç kişiden ise gözü kapalı olan katılımcıları, izinleri olmadan (fiziksel zorlamadan sakınarak) kollarına girerek çembere dâhil etmeye çalışmaları istenir.
 - Gözü kapalı olanlar aynı şekilde devam etmek suretiyle, çemberde her birey, öncelikle bedenini kullanarak bir hareket ve ritim bulur ve bunu gruba gösterir. Ardından ismini söyler. Tüm bireyler ritim ve isimlerini söyleyince en son bu defa eğitimci, “Grupta kimi hatırlıyorsanız onun ritmini ve sesini yapın” yönergesini verir.
Eğitmene Not: Bir önceki etkinlikte görme engeli olanlardan bazılarının kolundan çekiştirilerek çembere dâhil edilmeleri onları rahatsız edecektir. Ancak ikinci etkinlikte ritim ve seslerin kimlere ait olduğunu bulmaları istenmiştir. Bu kişiler görmedikleri halde diğer arkadaşlarını ritim ve seslerinden tanımışlardır. Bu süreçte kapsandıkları için gruba dâhil hissetmişlerdir. Bu süreçte onların zayıf yanlarını değil, güçlü olan yanlarını kullanabilecekleri bir etkinlik oluşturulmuştur.
 - Oyun bittiğinde aşağıdaki sorular çerçevesinde sınıf tartışması gerçekleştirilir:
 - ◆ Süreç size ne hissettirdi?

- ◆ *Süreçte nerede ve nasıl bir desteğe ihtiyaç duyduunuz?*
- ◆ *Birilerinin övülürken birilerinin cesaretlerinin kırılması size ne hissettirdi?*
- ◆ *Gereksiniminizi karşılayan bir etkinliğe dâhil olmak size ne hissettirdi?*

4. İşitme engeli olan bireylerin yaşadıklarını anlayabilmek, onlarla empati kurmak ve farkındalık oluşturmak amacıyla eğitimci gruba şu önergeyi verir:

- “İşitme engeli olan bireylerin olduğu bir grup olduğumuzu düşünelim ve küçük pamuklarla kulaklarımızı tıkayalım” denir.
- İnternet ya da radyo kullanarak ortamda nispeten yüksek seviyede bir “cıvırtı” sesi oluşturulur (ya da EBA Eğitim Bilişim Ağı’ndan herhangi bir müzik açılır).
- Seçilen bir metin, monoton ve yüksek olmayan bir tonda okunur. Ardından metinle ilgili çeşitli sorulara cevap vermeleri istenir. Örneğin, “*Bu metnin ana fikri nedir?*”; “*Yazar görüşünü hangi kanıtlara dayandırmıştır?*” gibi. (Eğitmen burada kendi modülündeki bir metni de okuyabilir, sınıftaki bir yazılı materyali de kullanabilir, haber okuyabilir vb.)
- Katılımcıların verdikleri cevapları diğerlerine yönlendirerek onların bu yorumla ilgili değerlendirme yapmaları istenir.
- Katılımcılardan kulaklarındaki pamuğu çıkartarak süreçle ilgili hisleri ve zorlandıkları hususlarla ilgili dönüt alınır.

5. Öğrenme güçlüğünün okuma yazmada, matematikte, yer-yön bulma, görsel uzamsal beceriler gibi alanlarda kendini çok çeşitli şekillerde gösterebileceği, öğrenme güçlüğünün bir zihin yetersizliği olmadığı vurgulanır. Öğrenme güçlüğünün okuma yazmada, matematik becerilerinde görülebileceği, öğrenme güçlüğü olan bireylerin ortalama veya ortalama üzeri zekâya sahip oldukları ifade edilir. Temelinde beş duyu organımızla algıladığımız şeyin beynimiz tarafından farklı şekilde yorumlanması durumunun yattığı açıklanır. Bu durumun bir örnek etkinlikle açıklanacağı belirtilir:

- Katılımcılar 3-4 kişilik gruplara ayrılarak Ek 1.1’de yer alan çalışma yaprağı dağıtılır.
- Katılımcılardan grup içerisinde bireysel olarak bu çalışma yaprağındaki etkinliği gerçekleştirmeleri istenir. Bu etkinlikte katılımcılar kelimenin kendisini değil, hangi renkte yazılmışsa o rengi yüksek sesle okuyacaklardır.
- Etkinliğin ardından katılımcılarla okuma süreci hakkında tartışılır. Beynimizin nasıl bizzat kelimeyi okumak istediği tartışılır. Verilen görevin yapılabilmesi ancak daha çok zaman ve çabanın harcanması ile mümkün olacaktır. Bu ise oldukça yorucu ve orta vadede öğrencilerin öğrenmeye karşı motivasyonuna olumsuz şekilde etki eden bir durumdur. Bunun öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin sıklıkla yaşamak zorunda kaldığı bir durum olduğu vurgulanır. Sınıflarından örneklendirme yapmak isteyenlere söz hakkı verilir.

6. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin de farklı alanlarda güçlü yanları olabildiği ve hayatta önemli başarılarla imza attıkları vurgulanır. Eğitim ortamlarında bireyin güçlü yanlarına odaklanılması üzerine vurgu yapılır. Gruplara Ek 1.2’deki çeşitli açılardan özel durumları olan başarılı insanların resimleri dağıtılarak ya da tahtaya yansıtılarak bu insanların hangi özel durumları olduğu ve hangi başarılarla imza attıklarının internet aracılığı ile araştırılması istenir.

Alternatif olarak katılımcıların ön düşünceleri alındıktan sonra Ek 1.3 dağıtılarak okunması istenebilir.

7. Ders süreçle ilgili katılımcılardan alınacak dönütlerle sonlandırılır. Bu bağlamda aşağıdaki değerlendirme soruları kullanılabilir:

- Bu ders sürecinde nasıl bir farkındalık kazandınız?
- Sınıflarınıza bu dersten ne götüreceksiniz?
- Bireylerin güçlü yanlarını nasıl fark ediyoruz?

EK 1.1 RENKLERİ OKUYUNUZ

Grubunuz içinde sırasıyla aşağıdaki kelimelerin yazıldığı rengi yüksek sesle okuyunuz. (Kelimenin kendisi değil hangi renkte yazılmışsa o okunacaktır.) Bu görevi mümkün olduğunca kısa zamanda yapmanız beklenmektedir.

MAVİ	SARI
LACİVERT	SİYAH
TURUNCU	YEŞİL
KIRMIZI	PEMBE
BEYAZ	KAHVERENGİ
MOR	GRI

EK 1.2 ÖZEL YETENEKLİ BİREYLER

Âşık Veysel

Stephen Hawking

David Blunkett

Isaac Newton

Albert Einstein

Hellen Keller

EK 1.3 ÖZEL YETENEKLİ BİREYLER

Âşık Veysel

Türkiye'nin en önemli halk ozanlarından biri olan Âşık Veysel'in iki gözü de görmemektedir. Anılarında çocukluğunda babası tarafından kendisine alınan, telleri kırık üç telli bir sazla müziğe başladığı belirtilmektedir. Görmemesine bağlı, tellerle buluşmasında zorluk yaşamış, şevki kırılmış ama yılmadan devam etmiştir. Bu süreçte en büyük destekçisinin babası olduğu, Veysel'e ısrarla saz çalma konusunda yardımda bulunduğu ifade edilmektedir. Her geçen gün daha bir azimle çalışan Âşık Veysel, azim ve kararlılıkla, ustalıklı sazın tellerine sözleriyle hayat veren halk ozanı olmuştur (Dr. Doğan Kaya).

Stephen Hawking

Prof. Dr. Stephen William Hawking, kendisine 21 yaşında konulan ALS (Amyotrofik Lateral Skleroz) tanısı ile tüm kas işlevlerini kaybetmiştir. Dünyanın Einstein'dan sonra ikinci fizikçisi olarak tanındı. Teorik fizik alanında çalışmaları bulunan bilim adamının görelilik kuramı ve kuantum fiziğinden yararlandığı kara deliklerin özellikleri ile ilgili çalışmaları önemli bir ses getirdi (<https://www.biyografi.net.tr/stephen-hawking-kimdir/>).

David Blunkett

Doğuştan görme engeli olan ve 4 yaşında yatılı olarak Sheffield Körler Okuluna giden Blunkett, Braille alfabesiyle çok iyi düzeyde okuma yazma becerisine sahipti. Tarihte ilk kez İngiltere hükümet kabinesine görme engeli olan bir bakan olarak girdi. Eğitim ve içişleri bakanlıkları yaptı.

Isaac Newton

Tarihin en iyi üç matematikçisinden biri olarak bilinen Newton aynı zamanda klasik fiziğin de kurucusudur. En önemli buluşları arasında diferansiyel ve integral hesaplamaları gelmektedir. Asperger sendromuna sahipti. Bu sendrom yaygın gelişimsel bozukluklardan biri olup beynin tüm loblarının ayrı ayrı çalışmasına bağlı bireylerin farklı alanlarda uzmanlaşabilmesiyle bilinmektedir. Asperger sendromu bulunan bireyde asosyal olma ve aynı şeyleri tekrarlama görülmektedir.

Albert Einstein

Modern fiziğin en önde gelen kişisidir. Otizm tanısı olan bilim adamının en bilinen çalışması İzafiyet teorisidir. Genellikle bebeklik döneminde ortaya çıkan sosyal etkileşimde sınırlılık, göz etkileşimi kuramama ve dil gelişimi yönünden sınırlılıklarla kendini gösteren otizm, yaygın gelişimsel bozukluklar arasında yer almakta olup bir zihin durumu şeklinde ifade edilmektedir.

Hellen Keller

Konuşma, görme ve duyma alanında engeli olan Helen Keller, 7 yaşındayken 20 yaşındaki öğretmeni Sullivan ile tanıştı. Sullivan, Keller ile çalışmaya başladığında uygun öğretim yöntemleri ile engeli olan bireylerin de çok önemli ilerleme kaydettiğini gördü. Bu süreç sonunda Keller, kano ve yelkenliyle gezintiyeye çıkmayı, yüzmeyi, satranç oynamayı ve bisiklete binmeyi seven; tiyatro, müze gezilerine giden; parmak uçlarında dünyayı keşfetmeyi başarmış biridir. Aynı zamanda Latin Dili, Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerinde okumayı ve konuşabilmeyi de becerilerine eklemiş olan Keller, sesleri işitmediği halde kendi sesine yön ve güç vererek konuşmayı beceren bir insan haline gelmiştir (Engelsiz Erişim sitesinden uyarlanmıştır).

ETKİNLİK

2

ETKİNLİĞİN ADI: HANGİ TUTUMLARA SAHİP OLMAM GEREKİR?

AMAÇ: Engeli olan öğrencilerin akranlarıyla bir arada olmalarını psikososyal açıdan destekleyen öğretmen tutumları

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını fark eder.
- Öğrenme ortamını psikososyal açıdan kapsayıcı hale getirmek için bir öğretmen olarak hangi tutumlara sahip olmaları gerektiğini fark eder.

MATERYAL: Ek 2.1 ve 2.2 10’ar adet çoğaltılır. Ek 2.3 gruptaki katılımcı sayısına çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Katılımcılara bu dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“Kapsayıcı öğrenme ortamları öğrencileri psikososyal açıdan desteklemelidir. Öğrenmenin öncül şartı motivasyondur. Gereksinimleri nedeniyle psikososyal açıdan destek gereksinimleri karşılanmayan öğrenciler öğrenmeye yeterince güdülenmeyeceklerdir. Bu derste tüm öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını ele alıp bunların karşılanması için bir öğretmenin hangi tutumlara sahip olması gerektiği üzerinde duracağız.”
2. Katılımcıların 2-3 kişilik gruplar halinde öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını belirleyerek yazmaları istenir ve birkaç gruptan dönüt alınır.
3. Gruplara Ek 1.1’de yer alan Glasser’in psikososyal ihtiyaçlar listesi dağıtılarak kendi oluşturdukları liste ile karşılaştırmaları istenir.
4. Katılımcılardan Ek 1.1’deki bilgi yapığında belirtilmiş olan ihtiyaçların karşılanmadığı durumda okulda ne tür problemlerle karşılaşabileceğini düşünmeleri istenir.
Birkaç gruptan dönüt aldıktan sonra, Ek 1.2 dağıtılarak psikososyal ihtiyaçların karşılanmadığı durumlarda karşılaşılacak risklerin pekiştirilmesi sağlanır.
5. Aşağıdaki açıklama ile dersin ikinci aşamasına geçiş yapılır:
“Şimdi özelde engeli olan öğrenciler, genelde ise tüm öğrencilerin psikososyal ihtiyaçlarını karşılamak için öncelikli olarak hangi tutumlara sahip olmamız gerektiği üzerinde durulacaktır. Başka bir ifade ile kapsayıcı bir öğretmenin özelliklerine değinilecektir.”
6. Katılımcılardan engeli olan öğrencilerle ilgili olarak bizzat yaşadıkları, gözlemledikleri ya da duydukları bir olayı düşünmeleri istenir. Bu konuda katılımcılara yol göstermek için aşağıda verilen örnekler kullanılabilir:

Örnek 1: Bir öğrencinin, cevaplayamadığı bir soru nedeniyle, grupta kendisi ile alay edilmesi.

Örnek 2: Öğrenme güçlüğü tanısı olan bir öğrencinin akran grubunda etiketlenmesi.

Örnek 3: Okuma hızı düşük bir öğrenciye, öğretmenin ısrarla sesli okuma yaptırması.

Örnek 4: Öğrencinin görme problemi olduğu halde boyu uzun olduğu için arka sıralarda oturtulması.

7. Katılımcılardan hikâyelerini sınıfla paylaşmaları istenir. Tartışmayı yönetmek için aşağıdaki sorulardan faydalanılabilir:
 - *Bu hikâyede öğretmenin yaptığı temel yanlış neydi?*
 - *Bu hikâyede diğer paydaşların sorumlulukları nelerdir?*
 - *Olumsuz durumun önüne geçilebilmesi için öğretmenin hangi tutumları sergilemesi gerekirdi?*
 -
8. Katılımcıların tartışma sırasında dile getirdiği temel tutumlar tahtaya yazılır. Aşağıda belirtilen ve kapsayıcı bir eğitmenin mutlaka sahip olması gereken temel tutumlar tartışmada dile getirilmezse bunlar da listeye eğitmen tarafından eklenir:
 - Bağ kurmak,
 - İçsel motivasyon sağlamak,
 - Süreç değerlendirmesine ağırlık vermek,
 - Yapıcı geri bildirim vermek,
 - Sevgi ve saygı çerçevesinde iletişim kurmak.
9. Katılımcılardan tahtada oluşturulan listeden hareketle, **“Birlikte Öğretim Ortamlarında Çalışan Öğretmenlerin Tutumlarına Yönelik Kontrol Listesi”**ni oluşturmaları istenir. Bu amaç için Ek 1.3’teki şablon kullanılabilir.

Ardından katılımcılardan bu kontrol listesini kendi tutumlarını göz önüne alarak doldurmaları istenir.

Eğitmene Not: Bu süreçte katılımcılara bu kontrol listesini tamamen kendi uygulamalarını değerlendirmek için doldurdukları ve kimseyle paylaşmayacakları belirtilir. Ancak kendi yaşantılarını paylaşmak isteyen gönüllü katılımcılara söz hakkı verilir.

EK 2.1 PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR

Öğrencilerin öğrenmeye karşı güdülenebilmeleri için şu dört temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmış olması gerekir

Ait olma: Bireyin içinde bulunduğu aile başta olmak üzere, akran, sosyal çevre ve toplum ile uyumlu bir biçimde yaşaması için gerekli olan sevgiyi alması ve gösterebilmesidir. Birey, içinde bulunduğu sosyal sistemdeki ilişki ve iletişim ağının bir parçası olduğunu hissederek ait olma duygusunu giderebilmektedir.

Güç: Birey için kişisel gelişimi ifade etmektedir. Bu gelişimi tamamlayan ise bireyin bilgi ve beceri kazanması, yaşam kalitesini arttırmaya çalışması, başarıya yönelmesi ve kendini değerli hissetmesidir.

Eğlence: Eğlence ihtiyacı oyun, eğlenme ve öğrenmeyi içerir. Çocukların işbirliğini ve diğerleriyle geçinmeyi öğrenmelerini sağlar. Stresin azaltılması, yaratıcılığın ortaya çıkarılması ve kişiler arası ilişkilerin kurulmasına da olanak sağlar.

Hayatta kalma/güvenlik: Tüm insanlar temel yaşam gereksinimlerinden mahrum yaşayamazlar. Bunlar barınma, beslenme ve güvenlik gibi faktörleri içerir. Öğrencilerin öğrenmeye karşı motivasyonları açısından değerlendirildiğinde örneğin güvenlik farklı şekilde ele alınabilir. Belirli bir özelliğinden dolayı okulda zorbalığa uğrayan bir çocuk için okul güvenli bir yer olmaktan çıkacaktır.

Özgürlük: Bireyin karar vermesi, hareket edebilmesi ve sağlıklı tercihler yapabilecek olgunluğa erişmesini sağlar. Özgürlük, bireyin içinden geldiği gibi davranması ve hayatının kontrolünün mümkün olduğunca elinde olduğu duygusunu yaşamasıdır.

EK 2.2 PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR

Psikolojik İhtiyaçlar	Psikolojik ihtiyaçlar aile/ öğretmen desteği ile olumlu bir şekilde karşılandığında	Psikolojik ihtiyaçlar aile/öğretmen desteği ile olumlu bir şekilde karşılanmadığında
Ait olma	Sınıf ortamında kabul gördüğü için kendini okula ait hisseder. Olumlu ilişkiler ve güzel arkadaşlıklar kurar. Okula devamına dikkat eder. Okula devam başlı başına bir koruyucu faktördür.	Problem davranışları artabilir (hırçınlaşabilir vb.), içe dönük davranışlar sergileyebilir. Grupla hareket etmez. Okula devamsızlık gösterebilir ya da terk edebilir.
Güç	Aileden/öğretmenden destek gördüğü için derslerde başarı göstererek kendini güçlü hisseder.	Fiziksel şiddet kullanabilir. Başarı duygusu desteklenmediği için kendisiyle ilgili düşük beklenti geliştirebilir. Akademik başarısındaki düşüş akran ilişkileri ve sınıf uyumuna olumsuz etki eder.
Özgürlük	Sınıf içerisinde seçenekler oluşturarak seçimi öğrenciye bırakmak, kendisini özgür hissetmesini sağlar.	Olumlu yaşantı desteğine sahip olmadığından, problemlerle kendi kendine baş etme becerileri sınırlı olabilir. Öğrenme gereksinimlerine yönelik tercih hakkı tanınmayan çocuk, ebeveyn ve öğretmenle çatışma yaşayabilir.
Eğlence	İyi arkadaşlıklar kurması desteklenirse oyun, eğlence gibi ihtiyaçlarını karşılarken akademik başarısı da artar.	Spor ve sanat etkinliklerine katılımı azalır. Akran reddine maruz kalarak okul bahçesinde yalnızlaşabilir. Bunun sonucunda akranlarına karşı olumsuz tutum geliştirebilir.
Güvenlik	Okulda kendini güvende hisseden çocuk okula isteyerek gelir. Akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurar.	İçine kapanır. Tedirgin ve kuşkulu tavırlar sergiler. Öğrenmeye karşı motivasyonu ve başarısı düşer.

EK 2.3 BİRLİKTE ÖĞRETİM ORTAMLARINDA ÇALIŞAN ÖĞRETMENLERİN TUTUMLARINA YÖNELİK KONTROL LİSTESİ

Aşağıda örnek iki maddesi verilmiş kontrol listesini, sınıftaki grup arkadaşlarınızla tartışmanız sonrasında belirlediğiniz maddeleri ekleyerek tamamlayınız.

Tutum	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaöm
1. Tüm öğrencilerimle etkili şekilde bağ kurabilirim				
2. Tüm öğrencilerimin var olan performans düzeylerini dikkate alarak planlama yaparım.				
3. Tüm öğrencilerimi öğrenmeye karşı güdülemek için ders etkinliklerinde başarı sağlamalarına yönelik düzenlemeler yaparım.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

ETKİNLİK

3

ETKİNLİĞİN ADI: BENİ BUL!

AMAÇ: Engeli olan bireylerin gereksinimlerini fark eder

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Tüm öğrencilerinin bireysel özelliklerini geliştirici etkinlikler düzenler.
- Özel gereksinimli bireylerin özellikleri hakkında bilgi sahibi olur.
- Takım bilinci oluşur.

MATERYAL: Ek 3.1, Ek 3.2 sınıf mevcudunun yarısı kadar çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:

“Özel gereksinimli bireylerin çeşitli gelişim alanlarında ve dönemlerinde karşılaştıkları engellerden kaynaklı olarak akranlarından farklı ihtiyaçları olabilmektedir. Eğitim sürecini etkili şekilde planlayabilmek için öncelikle özel gereksinimli öğrencilerimizi tanımak gerekir.”

2. Katılımcılar 6 gruba ayrılır. Ek 3.1’deki çalışma yaprağı gruplara dağıtılır. Gruplardan çalışma yaprağında yazan özel gereksinimli bireylere ait özelliklerin hangi engel grubuna ait olabileceğini tahmin ederek kartlara yazmaları istenir.

Gruplardan engel türleri ile ilgili olarak dönüt alınır.

3. Gruplardan çalışma yaprağının arkasını çevirerek bir “yapboz” oluşturmaları istenir. Önce nasıl bir tasarım gerçekleştireceklerini planladıktan sonra her grup kendi parçasına denk gelen kısmı görselleştirir. Yapboz oluşturulduktan sonra elde edilen görsel üzerine konuşulur. Sonrasında eğitici aşağıdaki açıklamayı yapar:

“Engeli olan ya da olmayan her bireyin kendine özgü farklılıkları vardır. Farklılıklarla bütünleştirilmiş, farklı özelliklere sahip bireylerin bir arada olduğu bir tablo içerisinde çalışmak zor ama imkânsız değildir. Eğitim ortamlarından farklı davranış özelliklerine ve farklı engel türlerine sahip bireyleri normal olarak adlandırdığımız bireyler ile birlikte sürece dâhil ettiğimizde engelleri ortadan kaldırıp farklılıklarla bütünleştirerek etkinlikte oluşturduğumuz gibi anlamlı bir tablo oluşturabiliriz.”

4. Katılımcılara aşağıdaki açıklama yapılarak dersin ikinci aşamasına geçiş yapılır: “Psikososyal açıdan kapsayıcı bir öğrenme ortamının oluşturulabilmesi için öncelikle öğrencilerimizin ihtiyaçlarının tespit edilmesi gerekir. Bu amaçla birçok tanıma amaçlı değerlendirme aracı işe koşulabilir. Bu derste bu araçlardan bir tanesini olan ‘Keşke Öğretmenim Bilsedydi’yi tanıyacağız. Bu etkinlik bizlere, öğrencilerimizin davranışlarının altında yatan ihtiyaçlar, duygu ve düşünceleri fark etme konusunda yardım edecektir. Kapsayıcı öğrenme ortamları, ihtiyaçlar, duygu ve düşüncelerin dikkate alındığı ortamlardır. Öğrencilerimize ilgi gösterebilmek için öncelikle onların duygu ve düşüncelerini iyi tanımak gerekir.”

5. Katılımcılara “Keşke Öğretmenim Bilseydi” yazan Ek 3.2 dağıtılır. Dağıtılan formdaki ilk kutucuğa kendi ve/veya öğrencilerinin öğrenme yaşantılarını da göz önünde bulundurarak “Keşke öğretmenim bilseydi” şeklinde formu doldurmaları istenir. İkinci kutucuğa ise katılımcılardan bizzat içinde buldukları sürece (aldıkları kapsayıcı eğitim eğitici eğitimi) yönelik olarak bu etkinliği gerçekleştirmeleri istenebilir.

Eğitime Not: Özel bazı sorunları yazabileceklerini dikkate alarak katılımcıların formdaki adı-soyadı bölümüne kendi ad ve soyadlarını değil bir öğrencilerinin adını veya bir rumuz yazmaları istenmelidir.

Örnek: “Keşke öğretmenim bilseydi.” etkinliğinde özel gereksinimli öğrenci Sahra şunları yazmış: “Keşke öğretmenim bana arkadaşlarım tarafından istemediğim sözcükler söylenildiğini, ad takıldığını bilseydi.” Bu duygu ve düşünce kutusu sayesinde bu bilgiyi öğrenen öğretmen ise şunları söyledi: “Şöyle bir düşündüm de, gerçekten sınıf içinde öğrencilerin birbirlerine nasıl hitap ettiklerine hiç dikkat etmemişim. Bu sürecin ardından Sahra’yı sınıfta önemsendiğimi ve koşulsuz kabul ettiğimi diğerlerine gösterecek uygulamalar yaptım. Sahra’ya karşı tutum çok değişti. Çocukları anlamak meğer ne kadar önemliymiş...”

Örnek: “Keşke öğretmenim bilseydi.” etkinliğinde 2. sınıf öğrencisi Mustafa “Keşke öğretmenim şimdiye kadar hiç doğum günü kutlamadığımı bilseydi.” yazmış. Bunun üzerine Uğur Öğretmen sınıftaki diğer öğrencilerle birlikte Mustafa için bir doğum günü partisi düzenler. Mustafa, sınıfa gelerek duygu ve düşüncelerinin öğretmeni tarafından önemsendiğini anladığında sevinçten ağlamaya başlar.

6. Katılımcılar formlarını doldurduktan sonra masanın üstünde duran kapalı kutuya atarlar.
7. Yazdıklarını paylaşmak isteyen katılımcılar dinlenir. Sadece gönüllülerin dinlenmesi bu etkinlik için önemlidir. Okunanlardan yola çıkarak bu uygulamanın çocukların bazen yüz yüze söyleyemedikleri pek çok farklı sorunun ifade edilmesini mümkün kıldığı üzerinde durulur.

Eğiticiye Not: Yazdıklarını paylaşmayan katılımcıların formları eğitmen tarafından gün sonunda okunarak dikkate alınmalıdır. Bu form öğretmen olarak bizlere engeli bulunan öğrencilerimizin de ne hissettiklerine dair katkı sağlayabileceği gibi, bazen de farkında olmadığımız davranış ve söylemlerimizi fark etmemizi sağlamada önemli bir bakış açısı sunabilir.

8. Ancak “Keşke Öğretmenim Bilseydi” etkinliğinin bazı dezavantajlı öğrenciler için yeterli olmayabileceği söylenerek katılımcılar 3-4 kişilik gruplara ayrılır ve gruplara poster boyutunda kâğıtlar verilir.

EK 3.1 KAYNAŞTIRMA ORTAMLARINDA SIK GÖRÜLEN ENGEL TÜRLERİ

<p>.....</p> <p>Hareketlilik</p> <p>Dürtüsellik</p> <p>Öz bakım ihtiyaçlarını karşılamada gerekli motor becerilerde zayıflı</p> <p>Denge-koordinasyonda zayıflık</p> <p>Sabırsızlık</p> <p>Kolay sinirlenme</p> <p>-1-</p>	<p>.....</p> <p>Motor gelişiminde gerilik</p> <p>Sosyal ilişkilerde güçlük</p> <p>Dil gelişiminde zayıflık</p> <p>Biliş ötesi becerilerde zayıflık</p> <p>Kısa ve uzun süreli bellekte, bilgi toplamada güçlük</p> <p>Sosyal etkileşim ve uyum becerilerinde yetersizlik</p> <p>Öz bakım ve iletişim becerilerinde destek gereksinimi</p> <p>-2-</p>	<p>.....</p> <p>Hareketlilik, psiko-motor beceriler ve bunlara ait davranışlarda güçlük</p> <p>İki eli koordineli kullanma becerilerinde akranlarına göre düşük performans</p> <p>Duyusal girdi olmamasından kaynaklı bilişsel olarak şema oluşturmada güçlük yaşarlar.</p> <p>Konuşma hızları düşüktür.</p> <p>Alan hâkimiyetlerinin düşük olmasından dolayı, davranışlar sınırlıdır.</p> <p>-3-</p>
<p>İhtiyaçlarını sözel olarak ifade etmede yetersiz kalırlar.</p> <p>Duyu organının kaybı nedeniyle konuşma ve bilişsel süreçlerde zayıflık görülmektedir.</p> <p>Kimi insanlar düşüncelerini sözcüklerle anlatamadıkları için ya da duyduklarından anlam çıkaramadıkları için sözlü iletişimde zorluk çekerler.</p> <p>Kelime ve heceleri tekrar edebilirler. Örneğin: “O-ol-maz”.</p> <p>İsteklerini anlatmak yerine jest, mimik ya da başka türlü işaretleri kullanabilirler.</p> <p>-4-</p>	<p>Yazılı ya da sözlü dili anlamak ya da kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde ya da birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapmada yetersizlik nedeniyle, bireyin eğitim performansının ya da sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.</p> <p>Disleksi (okuma güçlüğü), Disgrafi (yazma güçlüğü), Diskalkuli (matematik-aritmetik işlemlerde güçlük) bu güçlüğün türleridir.</p> <p>-5-</p>	<p>Sesin olması</p> <p>Sesin kulağa ulaşması</p> <p>O sesin insan kulağının alım gücü sınırları içinde olması</p> <p>İşitme geçit yolunu (dış-orta-iç kulak) aşması</p> <p>İşitme merkezine ulaşması ve algılanmasıdır.</p> <p>Bu işlevlerden en az birinin aksaması ile ortaya çıkan yetersizlik durumudur.</p> <p>Yukarıdaki yetersizlik sonucu konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumu ortaya çıkmaktadır.</p> <p>-6-</p>

EK 3.2 KEŞKE ÖĞRETMENİM BİLSEYDİ

KEŞKE ÖĞRETMENİM BİLSEYDİ

Adı Soyadı

.....

KEŞKE ÖĞRETMENİM BİLSEYDİ

Adı Soyadı

.....

ETKİNLİK

4

ETKİNLİĞİN ADI: BİZ OLMAK

AMAÇ: Tüm öğrencilerin sınıfın etkin bir üyesi olmalarına yönelik öğretmen sorumlulukları

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Tüm öğrencilerini bir birey olarak ve grubun bir üyesi olarak değerli hissettirmeye yönelik kullanabilecekleri stratejileri belirler.

MATERYAL: Her grup için boya kalemleri, poster kâğıtları temin edilir. Ek 4.1 10 adet çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:

“Okulların en temel sosyal işlevi öğrencilerin sosyalleşmelerini sağlamaktır. Başka bir ifade ile onları toplumun yetkin bir üyesi haline getirmektir. Öğrencilerin “ait olmak” ve “kabul görmek” gibi temel psikososyal ihtiyaçlarının önce ailede ardından okul ve arkadaş çevresinde karşılanması gerekir. Bir sınıfa ait hissetmek ve akranlarıyla sağlıklı bir iletişim içinde olmak öğrenmenin sağlanması için de temel bir motivasyon kaynağıdır. Bu derste tüm öğrencileri sınıfın etkin bir üyesi haline getirebilmek için işe koşulabilecek stratejiler üzerinde durulacaktır.”

2. Birlikte öğretim ortamların hazırlanmasında sene başında, bireysel farklılıklara dayalı tanışma/kabul etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Bu etkinliklerin sınıftaki tüm bireyleri kapsayacak ve onların güçlü yanlarına dikkat çeken nitelikte olması gerektiği vurgulanır. Aşağıdaki tanışma etkinliği örnek olarak katılımcılara anlatılır:

- “İşitme engeli olan bireylerin olduğu bir grup olduğumuzu düşünelim ve şimdi bizi anlatan, bize ait olan bir hareket, duruş veya bedensel bir işaretle gruba kendimizi anlatacağız, küçük pamuklarla kulaklarımızı tıkayalım” denir.
- Ardından grup çember olur. Kendisine ait hareketi yapmak isteyen bir adım öne çıkar ve kendini temsil eden hareketi sözsüz, sadece beden dili yoluyla göstererek yapar. Grup o kişiyi o hareketle tanır.
- Herkes kendi hareketini yaptıktan sonra eğitimci bu etkinliğin sözsüz uygulandığını hatırlatır ve “Şimdi gruptan ismini hatırladığınız kişinin hareketini yapın” diyerek birbirini tanıtıcı hareketleri tekrarlatır.

İşitme engeli olanlar için kullanılacak örnek tanışma etkinliğinden sonra katılımcılardan benzer örnekleri sınıfla paylaşmaları istenir.

3. Sınıfımızdaki her bireyin değerli olduğunu hissettirebilmek, kapsayıcı bir ortam oluşturmak için önemli bir basamaktır. Bu basamağı oluşturabilecek farklı stratejiler bulunmaktadır. Bu stratejiye örnek oluşturmak için kullanılacak etkinlik örneklerinden olan **“Görünmez Kahraman”** aşağıdaki şekilde uygulanır:

- Sınıfta bulunan tüm katılımcıların isimleri kâğıtlara yazılarak torbaya konulur. Katılımcılardan torbadan bir kâğıt çekmesi ve kâğıtta yazan ismi kimseye göstermemesi istenir. Her katılımcının görevi, çektiği kâğıttaki ismi görünmez bir kahraman gibi korumaktır. Tüm hafta süresince her kişinin bir görünmez kahramanı, hem de koruduğu birisi bulunmaktadır. Sürecin sonunda her katılımcıdan kendisini

- koruyan görünmez kahramanın kim olduğunu tahmin etmesi ve bu tahmininin gerekçeleri sorulur. Katılımcıların yorumları dinlendikten sonra tüm bireylerin ait olma, kendini değerli hissetmelerinin sınıf ortamlarına sağlayacağı katkı üzerine katılımcılarla fikir paylaşımı yapılabilir.

Eğiticiye Not: Etkinlik eğitim süresince uygulanacaktır. Eğitimin son gününde katılımcılardan görünmez kahramanlarının kim olduğunu tahmin etmeleri istenecektir.

4. Alternatif olarak ya da zaman elverirse aşağıdaki etkinlik de uygulanabilir. Bu etkinliğin görme engeli olan öğrencinin olduğu genel sınıflarda uygulanması, diğer öğrencilerin empati kurmasına yardımcı olacaktır:
 - Eğitici, etkinlik yerde yapılacaksa yere büyük bir muşamba serer. Sınıf ortamı bunun için uygun değilse sıralar U şeklinde birleştirilir.
 - Eğitici her katılımcının önüne birer A4 dosya kâğıdı ve ucu küt raptiye koyar.
 - Büyük boy çöp poşetleri, her katılımcı için bir adet açılır ve boy kısmından ikiye katlanır. Ucu kapalı olan alt kısmından yarım ay şeklinde kesilir. Kesilen kısmın 10 cm aşağısından iki yarım ay şeklinde tekrar kesilir. Sonra, poşet açılır ve her bir katılımcı boydan giyerek bir önlük sahibi olur.
 - Eğitici herkesin gözlerini kapatmasını ister, ellerine küt raptiyeleri alarak. Nokta batırma şeklinde resmi/şekli yapmalarını ister. Çalışmasını tamamlayan herkes yaptığı resmi parmak uçları ile kontrol eder.
 - Eğitici, katılımcılara gözlerin açılmaması yönergesini verir. Eline alacağı parmak boya ile birlikte katılımcıların yanlarına giderek parmaklarını boyaya batırmasını ister ya da her katılımcının yanına bir tüp boya bırakılır. Katılımcılar şeklin üzerinden giderek parmak uçları ile boyama yaparlar.
 - Eğitici gözlerini açmalarını ister. Resimler hakkında “Yapmak istediğiniz resim miydi? Neye benzemiş?” gibi sorularla katılımcıların görüşleri alınır. En son olarak sınıf içerisinde akıllı tahtada Eşref Armağan’ın videosu açılır ve resim yaparkenki hali izletilir. Eşref Armağan ile ilgili konuşulur. <http://www.eba.gov.tr/video/izle/03f2ce413bf212b8a4f7090600a92f4e2f07142cba012> (Bu etkinlik Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sinem Çol tarafından özel eğitimde atölye çalışmasında hazırlanmış etkinliktir.)
5. Katılımcılar 3-4 kişilik gruplara ayrılır. Bireysel farklılıkların kabul gördüğü öğrenme ortamları oluşturmak için kullanılacak diğer bazı stratejileri içeren Ek 4.1 gruplara dağıtılır. Gruplardan buradaki örneklerden hareket ederek en az iki değişik strateji geliştirmeleri ve bunu poster/afiş şeklinde tasarımları istenir.
6. Gruplardan geliştirdikleri stratejileri poster/afişleri eşliğinde tüm sınıfla paylaşmaları istenir.

EK 4.1 ENGELİ OLAN ÖĞRENCİLERİN DEVAM ETTİĞİ GENEL EĞİTİM ORTAMLARINDA, AKRANLARI İLE EŞİT ŞARTLARDA EĞİTİM ALMALARINA YARDIMCI OLABİLECEK BAZI STRATEJİLER

1. Dönem başında veya sınıfınıza yeni üyelerin katıldığı zamanlarda sınıflarınıza ait belirli kurallar, karşılmalara ilişkin etkinlikler/hazırlıklar planlayabilirsiniz. Örneğin, öğrencilerinize kendini önemli ve değerli hissettirecek farklı selamlaşma çalışmaları yapılabilir.
2. Dönem başı ve sınıfınıza yeni üyelerin katıldığı zamanlarda sınıfın kapısına asılacak “Hoş geldin” yazısı ve “İyi ki Aramıza Katıldın” etkinlikleri yapabilirsiniz.
3. Öğrenciler sınıflara girdiklerinde aidiyet duygusu oluşturabilecek sınıf görselleri, öğrenci çalışmalarının yer aldığı panolardan faydalanılabilir.
4. Ders süreçlerinde gerek duyduğunuz zamanlarda çeşitli ısınma/kaynaşma oyunlarının oynatılması öğrenciler arasındaki bağların güçlenmesine katkı sağlayacaktır.
5. Öğrencilerin sınıfa girdiklerinde, bu sınıfta olumlu davranışların önemsendiğini anlamalarını sağlayacak, sınıf kurallarının yazılı olduğu poster gibi unsurların uygun yerlere asılmasını sağlamak.
6. Öğrenciler arasındaki paylaşımı ve olumlu iletişimi desteklemek amacıyla “Sınıf Toplantıları” düzenlenebilir. Bu toplantılar tatil dönüşü, sınav önceleri, öğrencilerin duygusal olarak etkilendikleri olaylar ardından gerçekleştirilebilir (örneğin, milli maçlar, ulusal veya bölgesel bir afet sonrası gibi). Bu tür toplantılar sırasında öğrenciler sınıfça ya da küçük gruplar halinde duygularını paylaşarak “biz” duygusunu geliştirebilirler.
7. Dönem başlarında, ortalarında ve uygun gördüğünüz diğer zamanlarda sınıfın bir grup olarak neleri henüz yapamadığını ortaya çıkarmak amacıyla “Henüz yapamıyoruz” etkinliği gerçekleştirilebilir. Öğrencilerden sınıfça henüz neyi yapamadıklarını belirlemeleri istenir ve bu etkinlik süreç boyunca tekrarlandığında gelişim gözlenebilir. Örneğin “Sınıf olarak henüz piknik yapamıyoruz”, “Sınıf olarak henüz birlikte ortak karar alamıyoruz” gibi.
8. Dönemin başında öğrencilerin ortak noktalarını keşfetmelerini sağlamak amacıyla “Ben de” etkinliği gerçekleştirilebilir. Bu etkinlikte bir öğrenci “Ben mantı severim” dedikten sonra sınıfta mantıyı sevenler “Ben de” diyerek karşılık verir. Bu şekilde sınıftaki herkes kendinin ilgilendiği ya da yapmaktan hoşlandığı hususları dile getirir ve ortak noktalar keşfedilebilir.

ETKİNLİK

5

ETKİNLİĞİN ADI: ÖĞRETİMSSEL ENGELLER

AMAÇ: Engeli olan öğrencilerin öğretim-öğrenme sürecinde karşılaştıkları engelleri fark etme.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Öğretim sürecinde öğrencilerin bireysel performanslarının önündeki engelleri fark eder.
- Öğretimsel uyarlamaların öğrencilerin bireysel gereksinimlerine yönelik farklılık gösterdiğini örneklendirir.

MATERYAL: Ek 5.1 grup sayısınca çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“Daha önceki dersimde kapsayıcı öğretmen tutumlarının neler olduğu ve birlikte öğretim ortamı oluşturmak için yapılması gerekenler üzerinde durulmuştu. Bu derste ise katılımcıların engeli olan öğrencilerinin önündeki öğretimsel engeller üzerinde durulacaktır.”

2. Sınıf 5 farklı gruba ayrılarak her gruba Ek 5.1 dağıtıldıktan sonra aşağıdaki engel türlerinden biri verilir:

1. Grup: Zihinsel Yetersizliği olan öğrenci
2. Grup: İşitme Yetersizliği olan öğrenci
3. Grup: Bedensel Yetersizliği olan öğrenci
4. Grup: Özel Öğrenme Güçlüğü olan öğrenci
5. Grup: Görme Yetersizliği olan öğrenci

Gruplardan, kendilerine verilen engel türünde tanı almış bir öğrenciyi düşünmeleri ve bir karakter oluşturmaları istenir. Gruplarına verilen ve yukarıdaki beş alandan birinde engeli olan, **kaynaştırma ortamına devam eden** bir öğrencinin öğretim sürecinde ne tür engeller yaşadığını, gereksinimlerini ve çözüm yollarını düşünmeleri istenir.

Eğitime Not: Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasının temel olarak şu üç ilkeye dayandığı açıklanmalıdır:

- Müfredata erişim (bireysel farklılıklar temel alınarak),
- Tam katılım,
- Süreç temelli değerlendirme.

Müfredata erişim: Müfredatın amaçlarının ve içeriğinin engeli olan öğrencinin ihtiyaçlarına göre uyarlanması (bu bağlamda materyallerin ve etkinliklerin uyarlanması gerektiği);

Tam katılım: Öğrencilerin ders içi etkinliklere diğer sınıf üyeleri gibi aktif şekilde katılımının sağlanması;

Süreç temelli değerlendirme: Başarı ölçütü olarak standart öğrenme çıktılarına ulaşmak yerine, başlanılan yer ile ulaşılan yer arasındaki mesafenin esas alınması.

3. Gruplar kendi karakterlerini oluşturduktan sonra, farklı bir gruba kendi çalışmalarını değiştirmeleri istenir.

Gruplardan bu yeni karakterin öğrenme gereksinimlerini dikkate alarak aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir:

- *Bu çocuk eğitim sistemimizde ne tür engellerle karşılaşılıyor?*
- *Bu engellerin kaynakları neler?*
- *Bu çocuk ne tür düzenlemelere ihtiyaç duymaktadırlar?*

Yeni düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde hangi paydaşların sorumlulukları vardır?

4. Grupların cevaplarını, hazırladıkları bir afiş veya poster eşliğinde sınıfla paylaşmaları sağlanır.
5. Katılımcılara aşağıdaki açıklama yapılır:

“Süreçte görüldüğü gibi engeli olan öğrencilerimizin en temel öğretimsel ihtiyaçları, müfredata erişimin, tam katılımın sağlanmaması, geleneksel öğretim yöntemlerinin sıkça kullanılması, süreç temelli izleme yapılmaması, materyallerin uyarlanmaması ve uygun ortam düzenlemesinin yapılmaması şeklinde sıralanabilir.

Eğitim temel bir insan hakkıdır. Engeli olan öğrencilerin bu haktan adil bir şekilde yararlanmaları ihtiyaçlarının çok iyi tespit edilebilmesi ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda eğitsel değerlendirme-izleme-tanılama ve uygun yerleştirme süreçleri etkili şekilde yönetilmelidir. Bu konu sonraki dersimizde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.”

EK 5.1 ÖĞRETİMSSEL ENGELLER

Aşağıdaki soruları **müfredata erişim, tam katılım, süreç temelli değerlendirme** ilkelerini dikkate alarak cevaplayınız. Ayrıca bu süreçte gerekçelerinizi şu üç konuya dayandırabilirsiniz: **Yasal gerekçeler, sosyal hayata katılımı ilgili gerekçe, eğitimsel gerekçeler.**

1. *Bu çocuk eğitim sistemimizde ne tür engellerle karşılaşılıyor?*

.....

.....

.....

.....

2. *Bu engellerin kaynakları neler?*

.....

.....

.....

.....

3. *Bu çocuk ne tür düzenlemelere ihtiyaç duymaktadırlar?*

.....

.....

.....

.....

4. *Yeni düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde hangi paydaşların sorumlulukları vardır?*

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK

6

ETKİNLİĞİN ADI: ENGELİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK DÜZENLEMELER

AMAÇ: Engeli olan öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme süreci

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Engeli olan bireyler için kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi uygulamalarının aşamalarını açıklar.
- Kaynaştırma/bütünleştirme sürecinde bir öğretmen olarak sorumluluklarının farkına varır.

MATERYAL: Ek 6.1-5 grup sayısınca çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“Engeli olan bireylerin kaynaştırma sürecinde öğretmenlerin yapması gereken bazı uygulamalar vardır. Bu derste öğretmenlere düşen sorumluluklar ile sürecin tamamının nasıl işlediği üzerinde durulacaktır.”
2. Katılımcılar 3-4 kişilik gruplara ayrılarak engeli olan bireylerin eğitim sistemimizdeki eğitsel değerlendirme, izleme-değerlendirme-tanımlama ve yerleştirme süreçlerini bir şema halinde göstermeleri istenir.
Gruplardan dönüt alınır.
3. Gruplara Ek 6.1’deki şema dağıtılarak kendi yaptıkları şemayla karşılaştırmaları istenir ve sınıftan dönüt alınır.
4. Gruplara Ek 6.2’de ayrıntılı değerlendirme-tanımlama-yerleştirme sürecindeki farklı uygulamaların yer aldığı eğitsel değerlendirme uygulamaları ile ilişkili liste dağıtılır.
5. Gruplardan Ek 6.2’deki uygulamaları Ek 6.1’de yer alan ana başlıklar altında (öncelik, sonralık ve ilişkiyi gözeterek) toplamaları istenir. Bu amaç için Ek 6.3’te verilen boş şablon gruplara dağıtılır.
Gruplardan dönüt alındıktan sonra Ek 6.4’teki bilgi yaprağı dağıtılarak kendi çalışmalarını karşılaştırılır.
6. Gruplara Ek 6.5’teki bilgi yaprağını okumaları istenir. Bu bilgi yaprağı BEP öncesi sürecin kısa bir özeti ile itiraz hakkına odaklanmaktadır.
7. Süreçte dile getirilen hususların özeti yapılarak ders sonlandırılır.

EK 6.1 ÖZEL EĞİTİME İHTİYACI OLAN ÖĞRENCİLERİ İZLEME, DEĞERLENDİRME VE YÖNLENDİRME SÜRECİ

- 1. İlk belirleme:** Sınıf [rehber] öğretmeni öğrencinin süreç içerisinde herhangi bir engel türüne sahip olduğunu gözlemliyorsa önce öğrenciyi belirli bir süre sistematik olarak takip etmesi gerekir. Bu süreçte öğrencinin sınıf düzeyine göre davranışları ve genel performansı gözlemlenir. Çocuk hakkında informal yollarla bilgi edinir.
- 2. Gönderme öncesi süreç:** Çocuğun performansı belirlendikten sonra sınıf içinde birtakım düzenlemeler yapar. Örneğin sosyal becerilerini destekler, öğretimsel uyarlamalar yapar. Ancak öğrenci bu süreçte herhangi bir ilerleme gösterememişse sonraki aşamaya geçilir.
- 3. Gönderme:** Eğer problemin sistematik olduğu gözlemlenmişse hazırlanan gözlem raporu ile birlikte okul rehber öğretmenine başvurulur. Aile bilgilendirilir ve onayı alınır. Bu aşamada rehber öğretmen, okul idaresi ve ailenin işbirliğinde Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu ile birlikte RAM'a gönderme kararı alınır.
- 4. Ayrıntılı değerlendirme:** Öğrenci RAM'da ayrıntılı değerlendirmeye alınır. RAM'larda sadece öğrencinin var olan performansı değerlendirilir. Yalnızca zihinsel performansı ölçmeye dayalı araçlar kullanılmaktadır. Diğer engel grupları için (işitme, görme, otizm, kronik hastalıklar gibi) hekim değerlendirmesi gerektiğinden, bu tanıya sahip olduğu düşünülen çocuk RAM tarafından hastaneye yönlendirilir.

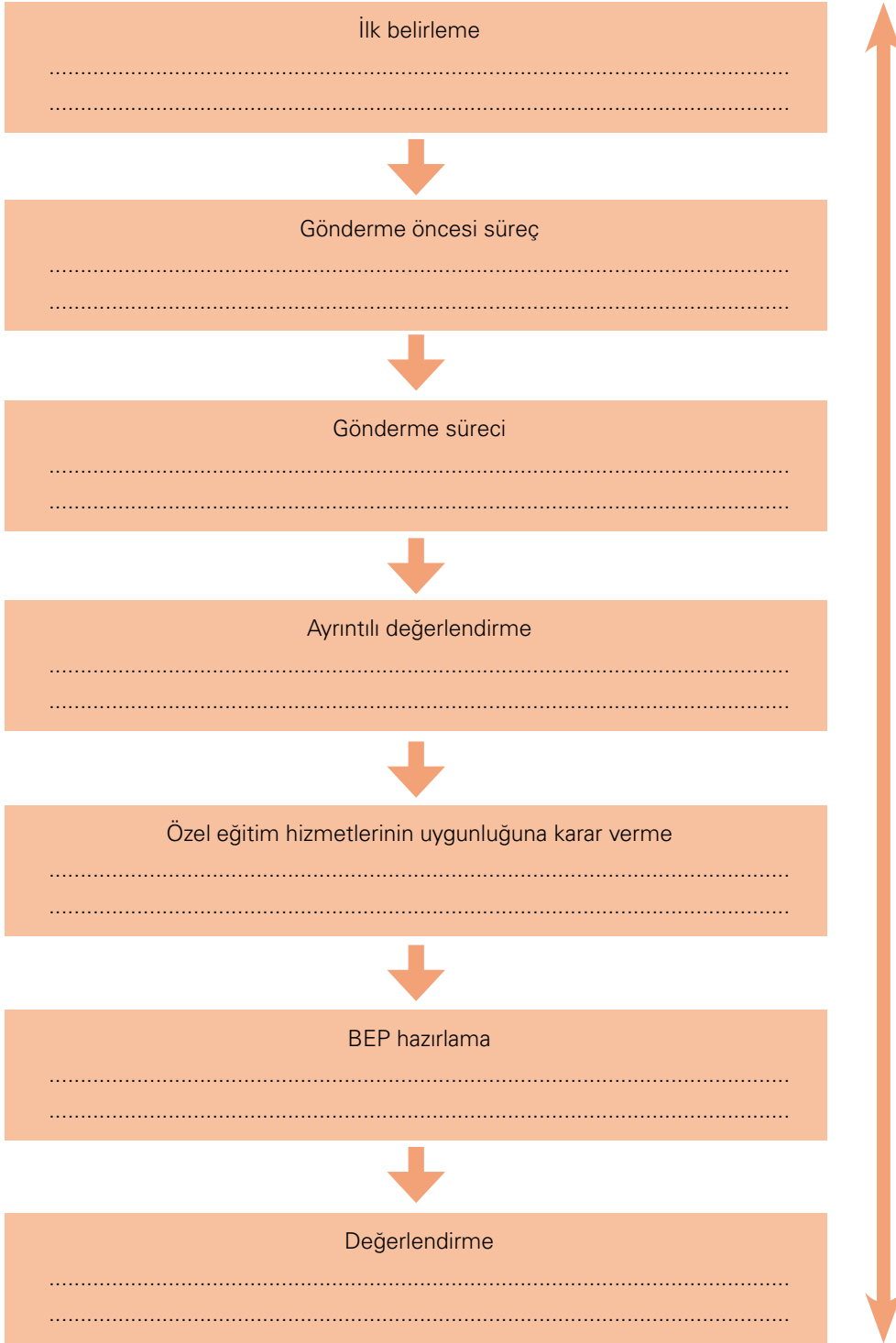
- 5. Özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verme:** RAM’da gerekli ayrıntılı değerlendirmeler yapıldıktan sonra öğrencinin özel eğitime ihtiyacı olduğuna karar verilmişse, ailenin de onayıyla öğrenci için kaynaştırma öğrencisi olarak yerleştirme kararı verilir. Bu süreçte en az kısıtlayıcı ortam önemlidir. En az kısıtlayıcı ortam kavramı, öğrencinin eğitim ve diğer alanlardaki gereksinimlerinin karşılanması için uygun düzenlemelerin yapıldığı, gelişiminin desteklendiği ve gerektiğinde özel eğitim destek hizmetlerinin de sağlandığı ortamdır. En az kısıtlayıcı ortam ilkesi, bireylerin gereksinimlerinin dikkate alınarak normal gelişim gösteren akranları ile mümkün olduğunca birlikte eğitim almalarını, eğitsel gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanmasını temel alan bir süreç sonunda belirlenmektedir. Engeli olan bireyler için eğitim öğretim ortamlarının kısıtlılık derecesi en az olandan en fazla olana doğru sıralama yapılırken, öğrencinin özellikleri ve eğitsel gereksinim derecesi de dikkate alınmaktadır. Eğer çocuğun engeli genel eğitim kurumuna yerleştirilmesine imkân vermeyecek derecedeysen, özel eğitim kurumuna yerleştirilir (görme ya da işitme engelliler okulu gibi).
- 6. BEP planı:** Yerleştirildiği okulda, okul BEP ekibi tarafından gereksinimine yönelik var olan performansı temel alınarak BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) hazırlanır.
- 7. Değerlendirme:** BEP planı yapılan öğrencinin performansı, sistematik olarak değerlendirilmeye devam edilir. Süreç döngüsel olarak tekrarlanır. Dolayısıyla BEP’in etkililiği, yanlış tanımlar ve uygun olmayan yerleştirmeler gözden geçirilir.

EK 6.2 ENGELİ OLAN BİREYLERİN SAHİP OLDUĞU HAKLAR

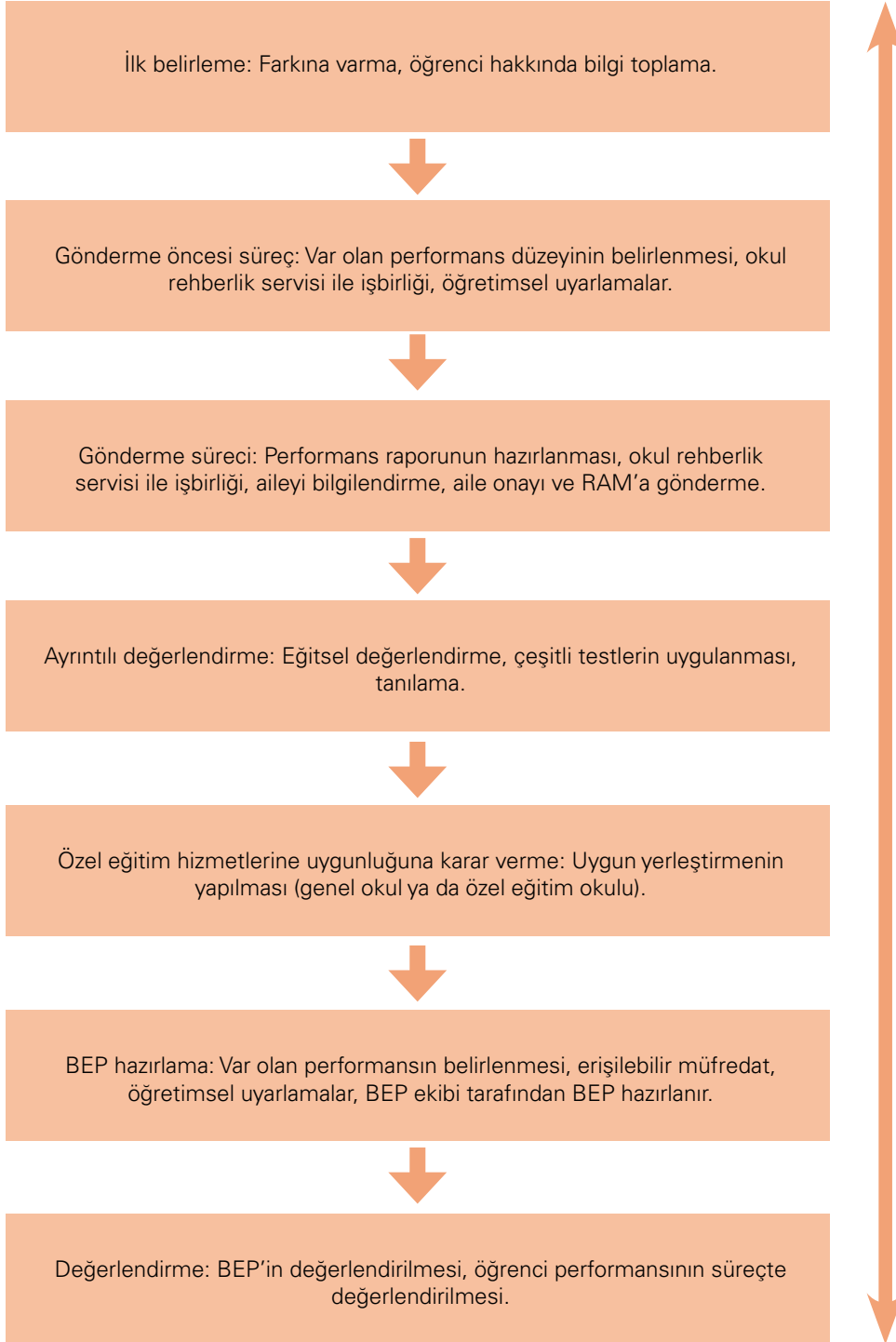
Aşağıda engeli olan bireylerle ilişkili olarak gerçekleştirilen çeşitli uygulamalara yer verilmiştir. Bu uygulamaları Ek 6.3'teki yedi ana başlık altında gruplandırınız. Bu etkinlikte uygulamalar arasındaki öncelik-sonralık sıralamasına dikkat ediniz.

Kaynaştırma	BEP ekibi
Öğretimsel uyarlama	Aileyi bilgilendirme
BEP	Aile onayı
Var olan performans düzeyinin belirlenmesi	Yerleştirme kararı
Eğitsel değerlendirme	Öğrenci hakkında bilgi toplama
İlk belirleme-farkına varma	Okul rehberlik servisi ile işbirliği
Erişilebilir müfredat	Performans raporunun hazırlanması
Tanılama	Çeşitli testlerin uygulanması
RAM'a gönderme	BEP'in değerlendirilmesi
	Öğrenci performansının süreçte değerlendirilmesi

EK 6.3 EĞİTSEL DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE İZLENEN ADIMLAR (ÖĞRENCİLERİN İZLEME, DEĞERLENDİRME, YÖNLENDİRME, YERLEŞTİRME SÜRECİ)

EK 6.4 EĞİTSEL DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE İZLENEN ADIMLAR (ÖĞRENCİLERİN İZLEME, DEĞERLENDİRME, YÖNLENDİRME, YERLEŞTİRME SÜRECİ)

EK 6.5 BEP ÖNCESİ SÜREÇ VE İTİRAZ HAKKI

Rehberlik ve Araştırma Merkezinden kaynaştırma ortamına yerleştirme kararı verilen öğrenci için gönderme öncesi süreç önemlidir. Gönderme öncesi süreç:

Tarama-ilk belirleme sürecinde öğretmenler kendi sınıflarında olan çocuklar için izleme çalışması yapmalıdır. Eğitsel performansını izledikleri ve informal değerlendirme yöntemleri ile veri topladıkları öğrencilerinde bireysel bir ilerleme kaydedememişlerse yasal olarak okul psikolojik danışmanı ile birlikte ailenin de onayı alınarak Rehberlik Araştırma Merkezine gönderme yapabilirler.

Eğitsel değerlendirme sonucunda yerleştirme kararı verilen engeli olan öğrenci için en az sınırlandırılmış, en az kısıtlayıcı ortam, engeli olmayan akranları ile birlikte devam edeceği genel eğitim okullarıdır. Ailenin ve öğretmenlerin karara itiraz hakkı bulunmaktadır. Öğrencinin velisi, okul veya kurumdaki rehberlik psikolojik danışma komisyonu, öğrencinin kuruma kayıt tarihinden itibaren en 30 iş günü izleme süreci sonunda itiraz edebilirler.

ETKİNLİK

7

ETKİNLİĞİN ADI: BEP ÖNCESİ DEĞERLENDİRME

AMAÇ: Katılımcılar BEP öncesi öğrenci performansının nasıl değerlendirildiğini kavrarlar.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Kaba değerlendirmenin nasıl yapıldığını ifade eder.
- Eğitsel değerlendirmenin basamaklarını ilişkilendirir.

MATERYAL: Ek 7.1-3 her gruba ikişer adet gelecek şekilde çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“BEP öncesi süreçte öğrencilerin eğitsel performanslarının değerlendirilmesinin sorumluluğu öğretmendedir. Bu derste Kaba Değerlendirme Formu doldurularak öğrencilerin nasıl değerlendirileceğine yönelik beceri kandırılacaktır.”
2. Ardından aşağıdaki açılama yapılır:
“Daha önceki derslerimizde üzerinde durduğumuz gibi sınıf [rehber] öğretmeni öğrencinin süreç içerisinde herhangi bir engel türüne sahip olduğunu gözlemliyorsa önce öğrenciyi belirli bir süre sistematik olarak takip etmesi gerekir. Bu süreçte öğrencinin sınıf düzeyine göre davranışları ve genel performansı gözlemlenir. Çocuk hakkında informal yollarla bilgi edinilir. Çocuğun performansını belirledikten sonra sınıf içinde birtakım düzenlemeler yapar. Bu süreç Kaba Değerlendirme olarak adlandırılır.”
3. Sınıf branşlarına göre dört gruba ayrılır ve her bir gruba aşağıdaki engel türünden birisi verilir:
 - Zihinsel yetersizlik
 - Görme engeli olan
 - İşitme engeli olan
 - Bedensel yetersizlik
4. Gruplara Ek 7.1'deki bilgi notu dağıtılarak okumaları istenir. Burada verilen bilgilerden hareketle kendilerine verilen engel grubuyla ilgili gerçekleştirilecek bir performans değerlendirmesinde nelere dikkat edilmesi gerektiğine ilişkin için bir liste oluşturmaları istenir. Gruplardan dönüt alınır.
5. Gruplara Ek 7.2'deki Kaba Değerlendirme Formu dağıtılır. Bu form okuma yazma performansının ölçülmesiyle ilgili örnek bir formdur. Gruplardan genel yapısının incelenmesi istenir.
6. Gruplara Ek 7.3'teki boş şablon dağıtılarak kendilerine verilmiş engel türüne ve belirledikleri bir derse yönelik öğrencilerin performanslarını ölçmek için bir kaba değerlendirme formu hazırlamaları istenir. Oluşturulan formlar sınıfla paylaşılarak dönüt alınır.
7. Katılımcılara aşağıdaki açıklama yapılır:
“Kaba değerlendirmenin ardından sorunun sistematik olduğu tespit edilirse, aile, rehber öğretmen ve idare ile işbirliği içinde Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu doldurularak ayrıntılı değerlendirmenin yapılabilmesi için öğrenci RAM'a yönlendirilir.”
8. Eğitsel değerlendirme formu kapsamlı bir form olduğundan çıktısının alınması yerine aşağıdaki linkten katılımcıların kendi telefonlarını kullanarak erişmeleri sağlanır:
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_08/07230524_EYYTSEL_DEYERLENDYRME_YSTEYY_FORMU.pdf
9. Katılımcılardan değerlendirme süreçleri boyunca dikkat edilmesi gereken temel hususlarla ilgili geri bildirim alınarak ders sonlandırılır.

EK 7.1 KABA DEĞERLENDİRME NEDİR?

Kaba değerlendirme, öğrencinin programı hangi düzeyde takip ettiğini, bir anlamda var olan performansını belirlemek için yapılan değerlendirmedir. Öğretim öncesi süreçte uygulanır.

Kaba değerlendirme niçin yapılmaktadır?

Öğretim öncesi süreçte planlama, eğitsel değerlendirmenin yapılması, BEP'in etkili hazırlanması ve öğrencinin nelere ihtiyacı olduğunu belirlenmesi amacıyla yapılır.

Kaba değerlendirme yaparken ne tür bir form kullanırım?

Kaba değerlendirme bir değerlendirme olup, etkili bir bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlamak amacı ile yapılır. Kaba değerlendirme formunda öncelikle o modüle ilişkin kazanımlar, bildirimler sütununa yazılır. Bu bildirimlerde öğrencinin neleri yapıp yapmadığı veya bilip bilmediği işaretlenir. Ne düzeyde yapıp yapmadığı, ne kadarını bilip bilmediği belirtilmez.

Örneğin, herhangi bir kazanımı hangi derecede yaptığı yazılmaz; sorulara, yönergelere doğru cevap vermişse işaretlemeler şu şekilde yapılır: Gözlenen davranış için “+”, yanlış ya da eksik cevap vermişse “-” olarak formda Evet/Hayır sütununa işaretlenir.

Kaba değerlendirme formunda ayrıca “Açıklamalar” sütunu bulunmaktadır. Öğrenciden tepki alınmamışsa veya ailenin herhangi bir bilgi paylaşımı olmuşsa bu bölüme yazılır. Ayrıca öğretmenler kaba değerlendirme yaparken, farklı bir yönerge kullanmışsa açıklama bölümüne yazılır. Değerlendirme yapılacak ortam özellikleri (ses, ışık, oturma düzeni vb.) belirtilmelidir.

Kaba değerlendirme yaparken nelere dikkat etmeliyim?

Kaba Değerlendirme Formu'nda yer alan becerilerin değerlendirilmesinde bireyin bağımsız olarak yaptığı beceriler “+”, bağımsız olarak yapılamayan beceriler ise “-” olarak işaretlenmelidir.

Açıklama bölümüne ise değerlendirme sırasındaki gözlemler yazılmalıdır. Öğretmen Kaba Değerlendirme Formu'na kayıt yaparken bireyin tepkilerine müdahale etmemeli ve bireye yardımda bulunmamalıdır. Pekiştirici kullanılmamalıdır.

Öğretmen kaba değerlendirmeyi farklı zamanlarda (en az 3 kez) yapmalıdır.

Genel eğitim okullarında görev yapan öğretmenler kaba değerlendirmeleri yaparken özel eğitim alanında hazırlanmış engeli olan çocuklara yönelik modüllerden yararlanabilirler. Ayrıca bilişsel, sosyal, fiziksel, duyuşsal gelişimleri yönünden kendi gözlem ve düşüncelerinden oluşan gözlem ve değerlendirme notlarını da kaydedebilirler. Aile görüşleri oldukça değerlidir, bunlara da yer verilmelidir.

Eğer öğretmenin elinde hazır bir form yok ise (meslek dersleri gibi) kendi alanı ile ilgili öğretimsel amaçlarını en temel beceriden başlayıp zora doğru sıralayarak, çocuğun o alan ile ilgili kaba değerlendirmesini yapabileceği bir form hazırlayabilir.

EK 7.2. KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Aşağıdaki Kaba Değerlendirme Formu MEB tarafından engeli olan çocuklara yönelik hazırlanan eğitim programları modülünden alınmıştır ve Türkçe dersi okuma yazma alanı için hazırlanmıştır.

OKUMA YAZMA KABA DEĞERLENDİRME FORMU				
Adı soyadı:		Uygulama tarihi:		
Doğum tarihi:				
	Bildirimler	Evet/ Hayır	Açıklamalar	
A	Okuma yazma	+		
1	Yazı araç gereçlerini tanır.	+		
2	Yazı araç gereçlerini kurallarına uygun kullanır.	+		
3	Temel çizgileri çizer.	-		
4	Sesleri okur.	-		
5	Sesleri yazar.	-		
6	Heceleri okur.	-		
7	Heceleri yazar.	-		
8	Kelimeleri okur.	-		
9	Kelimeleri yazar.	-		
10	Tümceleri okur.	-		
11	Tümceleri yazar.	-		
12	Metin okur.	-		
13	Metin yazar.	-		
14	Etkili okur.	-		
15	Okuduğu metinle ilgili neden sonuç ilişkisi kurar.	-		
16	Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurar.	-		
17	Okumaya istekli olur.	-		
18	Yazım kurallarına uyar.	-		
19	Noktalama işaretlerini yerinde kullanır.	-		

EK 7.3 BOŞ KABA DEĞERLENDİRME FORMU

Belirlediğiniz bir ders çerçevesinde bir öğrenciniz için kaba değerlendirme formunu doldurunuz.

KABA DEĞERLENDİRME FORMU				
Adı soyadı:		Uygulama tarihi:		
Doğum tarihi:				
	Bildirimler	Evet/ Hayır	Açıklamalar	
A	Okuma yazma			
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

ETKİNLİK

8

ETKİNLİĞİN ADI: ETKİLİ BEP HAZIRLIYORUM!

AMAÇ: Katılımcıların etkili BEP hazırlama becerilerinin geliştirilmesi.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Etkili bir BEP hazırlama sürecinde izlenecek adımların neler olduğunu ayırt eder.
- BEP sürecine dâhil olması gereken öğeleri tanımlar.
- BEP sürecinin elemanlarını birbirleri ile ilişkilendirir.
- BEP öğelerinin önemini fark eder.

MATERYAL: Ek 8.1 ve 8.2 grup sayısınca çoğaltılır.

SÜRE: 2 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır: *“RAM’da eğitsel tanılama ve değerlendirme süreci tamamlanarak özel eğitime ihtiyacı olduğuna karar verilen ve genel eğitim ortamına yerleştirilen öğrenciler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanır. Bu derste BEP’in nasıl hazırlandığı üzerinde durulacaktır.”*
2. Katılımcılardan BEP’in ne zaman hazırlanacağı hakkında geri bildirim alınır. Eğitime Not: BEP planının, RAM’daki ayrıntılı eğitsel tanılama ve değerlendirme sonucunda gerçekleştirilen yerleştirme sürecinin devamında, okuldaki BEP kurulu tarafından hazırlanması gerektiği hatırlatılır.
3. Katılımcılara okulda BEP ekibinin kimlerden oluştuğu sorulur. Alınan dönütlerden sonra Ek 8.1’deki bilgi yaprağı dağıtılarak incelemeleri istenir. Bu ekin açıklamalar kısmında dile getirilen Eğitsel Performans Formu da Ek 8.2’de verilmiştir ve Ek 8.1 ile aynı anda dağıtılmalıdır.
4. Ardından Ek 8.3’te yer alan örnek eğitsel performans raporu, öğrenci tanıma kartı ve BEP toplantısı formu akıllı tahtaya yansıtılır. İçerikleri ve öğeleri sınıfça incelenir.
5. Katılımcılardan cep telefonlarını kullanarak aşağıda linki verilen siteye erişmeleri istenir. Bu sitenin elektronik ortamda BEP hazırlanması için kullanılabileceği belirtilir.
bireyselleştirilmiş eğitim planı örneği- video.eba.gov.tr
6. Katılımcılardan tercihen kendi sınıflarındaki engeli olan bir öğrenciyi düşünerek (eğer tanıdıkları engeli olan bir öğrencileri yoksa hayali bir öğrenci düşünülebilir) örnek bir BEP hazırlamaları istenir.

Eğitime Not: Bu etkinlik katılımcıların branşlarına göre gruplandırılarak da yapılabilir.

7. Hazırlanan planlarla ilgili katılımcılardan dönüt alınarak etkinlik sonlandırılır.

Eğitime Not: Katılımcılarınıza aile ve hekim ile işbirliğinin esas olduğu vurgulanır. İlaç kullanan öğrencilerin ilaç takiplerinin mutlaka doktor kontrolünde olması gerektiği ve öğrencinin öğretmeni olarak, hekime sınıf içi performans hakkında görüş belirten bir yazı yazmalarının etkili olacağı hatırlatılır.

EK 8.1 BEP GELİŞTİRME BİRİMİ

Görevi/Konumu
1. Birim başkanı (okul müdürü ya da görevlendireceği müdür yardımcısıdır)
2. Öğrencinin sınıf öğretmeni
3. Okul rehberlik öğretmeni
4. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci
5. Öğrencinin velisi
6. Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri
7. Gerekliğinde görüşlerine başvurmak üzere Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu'ndan bir üye

AÇIKLAMALAR

- Öğrencinin dersine giren tüm öğretmenler BEP biriminin üyesidir. Öğrencinin performansı belirlendikten sonra hangi derslerden Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı yapılması gerektiği BEP toplantısında BEP birimince karara bağlanmalıdır.
- Öğrencinin ihtiyaç duyduğu derslerden BEP Planı hazırlanır.
- BEP dosyasının saklanması BEP Ekibi Başkanı ve Sınıf Öğretmeni/Sınıf Rehber Öğretmeni sorumludur.
- Öğrencinin dersine giren tüm öğretmenler, alanı (dersi) ile ilgili performans almalıdır. Ek 8.2'deki “Eğitsel Performans Formu” fotokopi ile çoğaltılarak öğrencinin dersine giren öğretmenlere verilmeli, form doldurulduktan sonra bir nüshası bu dosyada saklanmak üzere dosyada sorumlu kişiye teslim edilmelidir.
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı düzenlenmesine karar verilen derslerle ilgili düzenlenen “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Formu” fotokopi ile çoğaltılarak ilgili ders öğretmenlerine verilmeli, form doldurulduktan sonra bir nüshası bu dosyada saklanmak üzere dosyada sorumlu kişiye teslim edilmelidir.
- Öğrencinin yer değiştirmelerinde BEP dosyasını öğrencinin nakil gittiği okul/kuruma gönderin. Kurumda dosyanın bir özetini bulundurun.

EK 8.2 EĞİTSEL PERFORMANS FORMU

Eğitsel performans ifadesi, engeli olan öğrenci için tüm gelişim ve akademik disiplin alanlarındaki bağımsız olarak gerçekleştirebildiği becerileri belirten ifadelerdir.

Kimin öğretmeniyim?

- ◆ BEP toplantısında aşağıdaki sorular tüm katılımcılara yöneltilir. Tartışılır.
- ◆ Ben kimin öğretmeniyim?
- ◆ Öğrencimin gereksinimleri neler?
- ◆ Öğrencimin sınıfa uyumunu artırıcı öncüller neler?
- ◆ Öğrencim neleri seviyor?
- ◆ Neleri yapmaktan hoşlanmıyor?
- ◆ Ne tür becerileri bağımsız yapabiliyor?
- ◆ Hangi konularda bana veya arkadaşlarına daha çok ihtiyaç duyuyor?
- ◆ Öğrencimin ailesi ve kendisi ile gereksinimler hakkında ne kadar sıklıkla görüşüyorum?

Öğrencinin Adı Soyadı:

Eğitsel Performans*

* Öğretmen alanı (dersi) ile ilgili yıllık ders programını dikkate alarak, öğrencinin yapabileceği kazanımları tespit etmek, yıl içerisinde kazandırılması gereken kazanımları belirlemek amacıyla formu doldurmalıdır.

Öğrencinin yeterlikleri, gelişim özellikleri, öncelikli ihtiyaçları, engeli, sınıfı vb. etmenler dikkate alınarak hangi alanlarda (derslerde) BEP hazırlanacağına BEP birimi karar vermelidir.

EK 8.3 BEP SÜRECİ FORMLARI

Bu bölümde eğitsel performans örneği verilmiştir. BEP hazırlık sürecinde öğrenci tanıma kartı ve BEP toplantısında kullanılan form tanıtılmıştır.

Örnek Form ve Raporlar

2. Sınıf Düzeyinde Alınan Kaba Değerlendirme Raporu Örneği

Adı: Yağız Kara

Sınıf: İlkokul 2. sınıf

Doğum Tarihi: 31/12/2010

Aile/Vasi: Fatma-Hüseyin Kara

Okul: Resmi İlkokul Kurumu

Anadili: Türkçe

Evde konuşulan dil: Türkçe

Eğitsel tanısı: Hafif Derecede Zihin Engelli

Öğrencinin Güçlük Çektiği Alanlar: Türkçe, Matematik, Sosyal Beceriler

Değerlendirme Türü: Programa Dayalı Değerlendirme

Değerlendirme Yöntemi: İnfomal Değerlendirme Araçları

Değerlendirme Tekniği: Gözlem, görüşme, kontrol listeleri, çalışma örneği analizi.

KABA DEĞERLENDİRME SONRASINDA EĞİTSEL PERFORMANS ÖRNEĞİ TÜRKÇE

Yağız kendisine materyallerin resimleri gösterilip sorulduğunda yazı araç gereçlerinden kâğıt, kalem, silgi, kalem açacağı (kalemıraş) adını söyler. Yazı araç gereçlerini dersin işlenişi sırasında bağımsız kullanır. Kalem ve defteri öğretmen yönerge verdiğinde sınıf içi öğretim sürecinde bağımsız kullanır. Kitap ve defteri kapak kısmı üste gelecek şekilde düz tutarak sayfaları açılış yönünde yırtmadan açar. Yazmanın ve okumanın soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru olduğunu kitap üzerinde uygular. Kendisine verilen okuma materyalini tutarak etkinliğe başlamaya hazır hale gelir.

Defter, kitap, kalem gibi araçları amaçlarına uygun olarak kullanır. Kendisine verilen 1. grup e, l, a, k, i, n sesleri tek tek gösterildiğinde sesi okur. Kendisine verilen 35 kelimelik bir metinden sözel destekle 21 kelime okur. E, l, a, k, i ve n seslerini tanıır, fakat bağımsız olarak yazmada kendisine söylenildiğinde e ve a sesini karıştırmaktadır. Özellikle yazı çalışmalarında dikkatini toplama becerisinde ek yönergeye ihtiyaç duyar. Kendisine verilen 29 kelimelik okuma metninden 21 kelimeyi heceleyerek okur. Kendisine a ve e sesli harfleri ile başlayan bir hece gösterildiğinde a sesli harfi ile t ve l seslerini bağımsız birleştirebilir. E sesi ile sessiz harf birleştirmede sözel desteğe gereksinim duyar. Önden açık

hecelerin ilk seslerini tanıır, söyler ancak ikinci ses ile birleştirmekte güçlük yaşar. Yağız, kendisine verilen 1. sınıf düzeyine uygun metni hece atlamadan okuma, kelime atlamadan okuma, akıcı bir şekilde tekrarlama yapmada sözel desteğe gereksinim duyar. Kendisine dikte ettirilen kısa bir kelimeyi harf atlamadan yazma, hece atlamadan yazma, kelimedeki harfleri sıralama ve sesli sessiz harfleri yazma gibi kazanımlarda sınırlılığa sahiptir.

Dinlediği hikâyeyi, masal ya da olayı olayların oluş sırasına uygun olarak anlatma, kendisine okunan masal, hikâye ya da olayı oluş sırasına uygun olarak anlatma, okuduğu veya dinlediği metin ile ilgili sorulan sorulara doğru cevaplar verme gibi kazanımlarda ise yardıma gereksinim duymaktadır. Kendisine verilen iki sütun halinde isimlerden oluşan tabloda bire bir eşlemede bağımsız eşleştirir. Resmi verilen nesnenin adını bağımsız söyler. Nesnenin adını yazması istendiğinde yardıma gereksinim duyar.

ÖĞRENCİ TANIMA KARTI

ADI SOYADI:		
NUMARASI		
	ANNESİNİN	BABASININ
ADI SOYADI		
ÖĞRENİM DÜZEYİ		
ÖZ MÜ ÜVEY Mİ?		
MESLEĞİ-AYLIK GELİRİ		
SAĞ MI?		
EV TELEFONU		
İŞ TELEFONU		
CEP TELEFONU		
KARDEŞ SAYISI		
EVDE KENDİ ODASI VAR MI?		
YETERSİZLİĞİNE YÖNELİK DESTEK EĞİTİMİ ALIYOR MU?		
SINIF TEKRARI VAR MI? HANGİ SINIFTA?		
OKUL DEĞİŞİKLİĞİ VARSA NEDENİ NEDİR?		
GEÇİRDİĞİ HASTALIKLAR		
YETERSİZLİĞİNE YÖNELİK KULLANDIĞI CİHAZ, PROTEZ, ORTEZ		

İLK BEP TOPLANTISI

ÖĞRENCİNİN					
Adı Soyadı				Toplantı Tarihi	
Doğum Tarihi		Cinsiyeti		BEP'in Tamamlanacağı Tarih*	
Sınıfı		Numarası			
ALINAN KARARLAR**			BEP TOPLANTISINA KATILANLAR		
1.			Adı Soyadı		İmza
			Öğrenci		
			Anne/Baba		
			Sınıf /Sınıf Rehber Öğretmeni		
			Özel Eğitim Öğretmeni (Varsa)		
			BEP Geliştirme Birim Bşk.		
			Öğretmen/ Branşı		
			Diğer Katılımcılar		
			Öğrencinin Gelişimi ile İlgili Aile Hangi Sıklıkla Bilgilendirilecek?		
			4 Haftada Bir ()	6 Haftada Bir ()	
			8 Haftada Bir ()	12 Haftada Bir ()	
			(AİLE ÇOCUĞUN GELİŞİMİ İLE İLGİLİ BEKLENMEDİK DURUMLARDA DA BİLGİLENDİRİLİR)		
			Aile çocuğun gelişimi ile ilgili hangi yolla bilgilendirilecek?		
			Yazılı ()	Öğretmen/Veli Toplantısı ()	
Bir Sonraki BEP Toplantı Tarihi:		.../.../.....		Diğer:	

ETKİNLİK

9

ETKİNLİĞİN ADI: UYARLA-PLANLA-YÖNET

AMAÇ: Farklı engeli olan öğrenciler için öğretimsel uyarlamalar yaparak, materyal hazırlama.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Bir ders planında engeli olan bireylere yönelik öğretimsel uyarlamaların neler olduğunu fark eder.
- Amaca yönelik öğretim materyali tasarlar.

MATERYAL: Ek 9.1 bir adet, Ek 9.2 her gruba iki adet gelecek şekilde çoğaltılır.

SÜRE: 3 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:
“Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler sahip oldukları özellikler nedeniyle genel öğrencilerden farklı materyal ve etkinliklere ihtiyaç duyarlar. Bu sebeple sınıfında özel eğitime ihtiyacı olan öğrencisi bulunan öğretmenler, materyallerini ve etkinliklerini ihtiyaçlar doğrultusunda uyarlamalıdır. Bu derste öğretimsel uyarlamalar üzerinde durulacaktır.”
2. Katılımcılara öğretimsel uyarlamalar hakkında farkındalık kazandırmak için akranlarına göre gelişim hızları yavaş olan çocukların ortak noktasının diğer öğrencilerden daha yavaş öğrenmeleri olduğu vurgulanarak aşağıda etkinlik gerçekleştirilir:
 - Sınıftan bir gönüllü seçilir ve ona Ek 9.1 ya da buna benzer bir görsel sınıfa gösterilmeden verilir.
 - Gönüllü kişiden bu şekli konuşarak sınıfa iki dakikada çizdirmesi istenir. Dolayısıyla tüm sınıf kendilerine tarif edilen şekli bir kâğıda çizeceklerdir.
 - Şekli çizdiren kişi söylediği bir şeyi tekrar edemez. Bu sebeple katılımcılar ilk duyduklarında ne anlıyorlarsa çizimlerini ona göre yapmalıdırlar.
 - Bu sürecin iki dakikada tamamlanabilmesi için eğitmen gerektiğinde müdahale ederek süreci hızlandırır. Yine süreç boyunca geri kalanlara hızlı olmaları konusunda baskı yapar.
 - Çizme işi tamamlandıktan sonra katılımcıların şekillerini önce birbirleri ile karşılaştırmaları ardından da orijinal şekille karşılaştırmaları istenir.
 - Aşağıdaki sorular çerçevesinde sınıf tartışması gerçekleştirilir:
 - ◆ Bu süreçte hangi yanlışlar yapıldı?
 - ◆ Verilen süre içerisinde tamamlamaya çalışmak ve geride kalmak size ne hissettirdi?
 - ◆ Benim sizleri acele ettirmem, baskı uygulamam duruma yardım etti mi?
 - ◆ Böylesi bir durumda ne yapmak faydalı olurdu?
3. Öğretimsel uyarlamaların ders ve konu bazında gerçekleştirildiği belirtilerek bu derste “Meslekler konusunun işitme, görme engeli olan, fiziksel yetersizlik gösteren bireyler ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan bireylerin devam ettiği sınıflarda nasıl işleneceğine odaklanılacağı” açıklanır.
4. Sınıf aşağıdaki şekilde dört gruba ayrılır ve gruplardan aldıkları engel türüne göre ne tür öğretimsel uyarlamalar yapabileceklerini listelemeleri istenir.
 - İşitme engeli olan
 - Görme engeli olan
 - Fiziksel engeli bulunan
 - DEHB

Eğitmene Not: Sınıf içi öğretim sürecinde öğretim yöntem ve teknikleri, fiziksel düzenlemeler, materyaller, bireysel çalışma kâğıtları, öğretmenin ses kullanımı, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile ilgili herhangi bir şeye ihtiyaç olup olmadığı, ön öğrenmelerin yoklanması gibi ögelere dikkat çekilir.

5. Gruplara çalışmaya başladıktan bir müddet sonra Ek 9.2'deki bilgi yaprağı dağıtılır.

Gruplardan çalışmalarını sınıfla paylaşmaları istenir.

6. Dersin ikinci aşamasına geçilerek katılımcılar yeniden gruplandırılarak aşağıdaki şekilde dört farklı gruba ayrılır:

- *Birinci grup: Sesli materyal (az gören öğrenci için),*
- *İkinci grup: Görsel materyal (az işiten öğrenci için),*
- *Üçüncü grup: Bedensel hareketlere dayalı materyal (fiziksel yetersizlik tanısı olan öğrenciler için),*
- *Dördüncü grup: Oyun ve dramatizasyon (DEHB öğrenci için) kullanacaktır.*

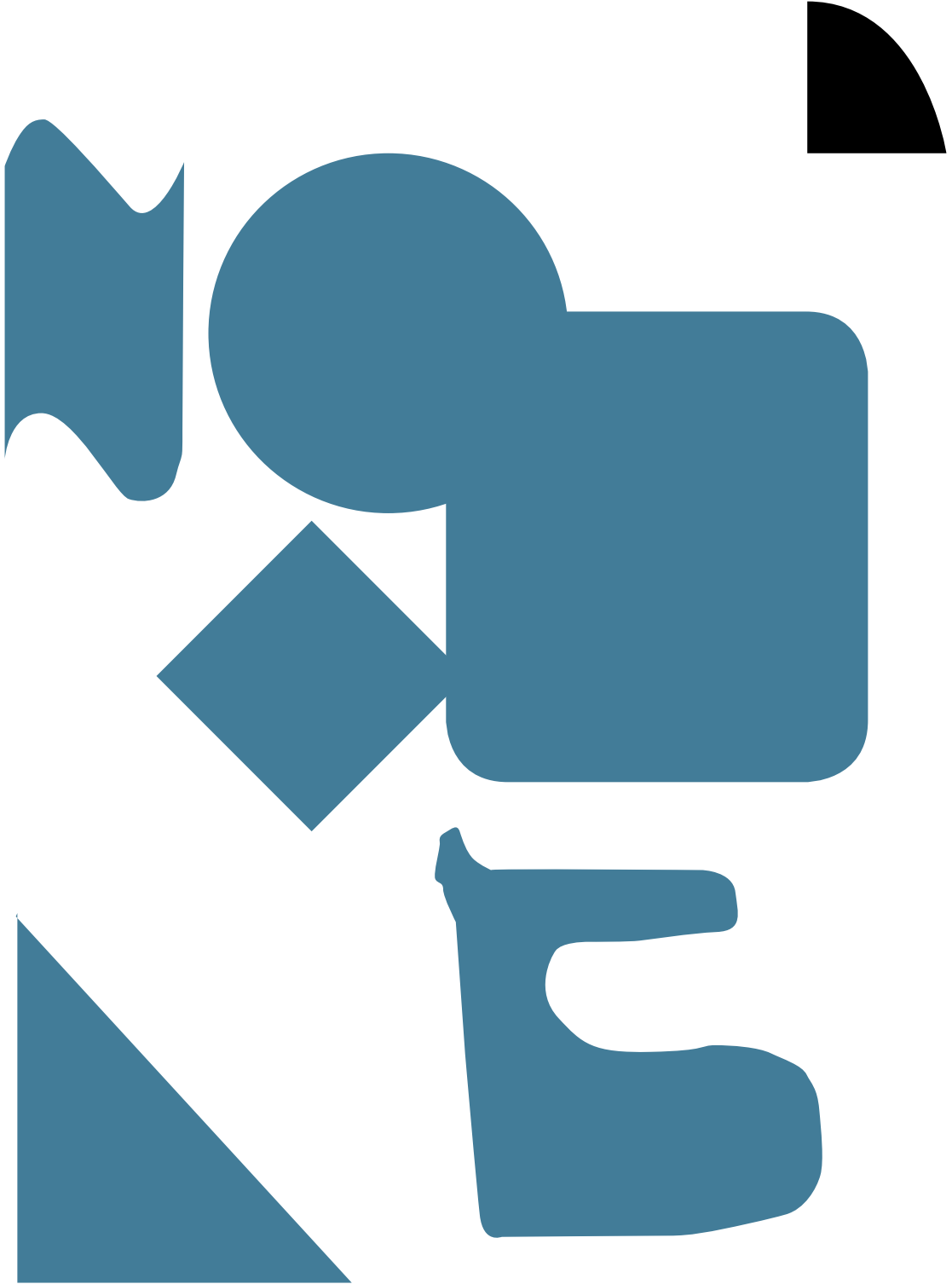
Katılımcı gruplardan meslekler konusu için materyal tasarımları beklenir.

Eğitmene Not: Bu konuda materyal hazırlamayacağını düşünen gruplar varsa farklı bir kazanım seçebilecekleri söylenir.

7. Gruplardan oluşturdukları materyalleri sınıfla paylaşmaları ve geri bildirim almaları sağlanır.

8. Etkinlik sonunda değerlendirme olarak eğitmen, “Farklı engel gruplarına özgü yapılabilecek öğretimsel uyarlamalar yoluyla okullarda neler yapıyoruz, bu çocuklar için eğitimi ne kadar erişilebilir hale getiriyoruz, neler yaparsak eğitime erişebilirler?” gibi sorularla katılımcılara görüşlerini paylaşma fırsatı oluşturur.

EK 9.1 ÖĞRENME HIZI

EK 9.2 SINIF İÇİ ÖĞRETİMSSEL UYARLAMA ÖRNEKLERİ

Öğrencimiz Kim	Öğretimsel Uyarlama
İşitme engeli olan, kaynaştırma eğitimine devam etmektedir	<ul style="list-style-type: none">• Öğretim planına aile katılımı esastır.• Tahta yerine projeksiyon tercih edilmelidir.• Konuşma sırasında yüzünüz öğrenciye dönük olmalıdır.• Sözcükler ve kavramlar önceden tanıtılmalı, tahtaya yazılmalıdır.• Öğretimde somut görsel materyaller tercih edilmelidir.• Öğretmen öğrencinin kendini ifade etmesinde cesaretlendirici olmalıdır.• Mümkün olduğunca alt yazı kullanılmalıdır.
Görme engeli olan, kaynaştırma eğitimine devam etmektedir.	<ul style="list-style-type: none">• Ders ve sunumlarınızda öğretim materyalleri kullanılmalıdır.• Öğrencinin öğretim materyaline dokunması sağlanmalıdır.• Öğretim öncesinde yaşantı eksikliği olduğunu düşündüğünüz konularda çeşitli uyaranlar sağlayın. İlgili konuda ve sözcüklerin geçtiği bir film, müzik dinletme gibi, konuya ait materyale dokunması gibi.• Az gören öğrencinizin tahtaya yakın yerde oturmasını sağlayın.• Yönelim ve bağımsız hareket becerilerini destekleyin. Öğretmen cesaretlendirici davranmalıdır.
Fiziksel yetersizlik tanısı bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğrencinizin fiziksel engeline bağlı duygusal tükenmişlik yaşamaması için başarılı olduğu alanları belirleyin.• Ailelerle görüşmelerde çocuklarının engeli hakkında olumsuz sözcükler kullanmamaya özen gösterilmeli, güçlü yanlarına yönelik bir öğretim süreci izlenmelidir.• Ailenin yardımcı öğretim materyallerine ulaşmasına yönelik bilgi alışverişinde bulunmalıdır. Örneğin ameliyatta takılacak cihazlar, yardımcı teknolojik araç gereçler ve sınıf içinde kullanılabilen araç gereçlerin temin edilmesi gibi.• Sınıfta akranlarının, çocuğun kullandığı ortez, protez gibi araç gereçlerle alay etmemesi yönünde sınıfın hazırlanmasına dikkat edilmelidir.
DEHB bulunmaktadır.	<ul style="list-style-type: none">• Öğretmenler, aşırı dürtüsel ve dikkatsizlik sorunu yaşayan öğrencileri hakkında aileyle işbirliği yapmalıdır.• Öğrencinin arka sıralar yerine sizinle göz etkileşimini rahat kuracağı, süreçte daha az dikkat dağınıklığı yaşayacağı düşünülen sırada oturması sağlanmalıdır (cam kenarı, kapı önü, farklı nesne ve renkli, ışıklı materyallerin yanı olmamasına özen gösterilmelidir).• Ders anlatırken öğrencinin duyabileceği yerde uygun ses tonu ile konuşulmalıdır.

ETKİNLİK

10

ETKİNLİĞİN ADI: SENİ SEÇTİM (ÖĞRETİM SÜRECİNİ UYGULAMA)

AMAÇ: Öğretimsel uyarlamalar yapabilme becerisi kazanmak.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Engeli olan öğrencilere yönelik öğretimsel uyarlamalar konusunda farkındalık kazanır.
- Farklı alanlarda engeli olan öğrenciler için öğretimsel uyarlamaların nasıl gerçekleştirildiğini örneklendirir.

MATERYAL: EK 8.1 bir adet çoğaltılır. Ek 8.2 her gruba iki adet gelecek şekilde çoğaltılır. Labirent videosu hazırlanır: <https://www.youtube.com/watch?v=EAz4uZTDFWY>

SÜRE: 4 saat

İŞLENİŞ:

1. Dersin amacı aşağıdaki şekilde açıklanır:

“Özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerinin başarıya ulaşmasındaki en önemli etmen öğretimsel uyarlamalardır. Bu uyarlamaların sadece özel gereksinimli çocuğa yönelik olmayıp, tüm çocukların yararına olacak şekilde yapılması önemlidir. Öğretmen, özel gereksinimli çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal özellikleri ile onu motive eden oyun ya da etkinlikleri belirlediği zaman gerekli öğretimsel uyarlamaları daha kolay yapabilir. Oyunlar da öğretimsel uyarlamalar için önemli adımlardır. Bu derste ilk önce ritim gerektiren bir etkinlik gerçekleştirecektir. Bu hareket içeren bir oyun olarak gözüксе de pek çok engel grubu için uyarlanabilir. Örneğin, hiperaktivite problemi olan öğrenci için hareket ederek enerjisini boşaltabileceği bir alan, dil ve konuşma bozukluğu olan öğrenci için konuşma egzersizi olan tekerlemeleri söyleyeceği bir oyun haline dönüştürülebilir.”

2. Ritim Koridoru oyunu aşağıdaki şekilde oynanır.

- Sınıf iki gruba ayrılır. İki grup yüz yüze, karşısına diğer gruptan bir eş gelecek şekilde yan yana dizilir.
- Karşılıklı duran iki kişiden aynı anda bir öne bir arkaya el çırpmaları istenir.
- Yan yana duran kişilerden birisi elini öne çırpıyorsa, diğeri arkaya doğru çırpacaktır.
- Grup aynı anda elleri çırpmaya başladığında, grubun ilk kişisi bu çırpılan ellere çarpmadan grubun en sonuna ulaşmak zorundadır. Eğer kişi çırpılan ellere çarparsa başa dönmek zorundadır.
- Grubun ilk kişisi ile geçişe başlanır, geçişi tamamlayan kişi grubun sonuna eklenir. Her görev tamamlandığında kişiler grubun sonuna eklenir ve oyunun ilk başındaki sıraya dönmek amaçlanır.
- Katılımcılardan koridor boyunca ilerlerken “kartal kalkar dal sarkar dal sarkar kartal kalkar” ve “kırk küp kırkının da kulpu kırık küp” gibi tekerlemeler söylemeleri istenir. Alternatif olarak çarpım işlemleri, sayı sayma etkinlikleri, şarkı söyleme gibi uyarlamalar da yapılabilir.

3. Eğitimci “Öğretimsel uyarlamaları sadece sınıf içi etkinlikler olarak düşünmemek gerektiğini, sınıf dışı etkili bir uygulamanın da öğretimsel uyarlamalarda kullanılabileceğini” ifade ettikten sonra Labirent Projesi videosu izlenir ve üzerinde konuşulur (Ek 8.4).

4. İzlenen video ile ilgili katılımcıların düşünceleri alınır. Bu projeyi nasıl geliştirebileceğimiz, nasıl uyarlamalar ile sınıflarımıza, okullarımıza taşıyabileceğimiz hakkında dönütler alınır.

5. Alınan dönütlere ek olarak bu labirent fikrini sınıflarımıza nasıl taşıyabileceğimiz ile ilgili örnek bir uygulamadan bahsedilir. Ek 8.1’de verilen labirent görselleri katılımcılara gösterilir.

6. Görsellerde yer alan labirenti sınıfta yere çizebilirsiniz. Bu labirenti tüm kademelere göre uyarlayabileceğimiz ifade edilir ve bu uyarlamalardan şu şekilde bahsedilir: “Labirentin giriş kısmına kademelere göre farklı sorular yazabilirsiniz.”

İlkokul matematik dersi için, labirentin girişine “3+2=?” yazılabilir, sorunun cevabı için öğrenciler labirentten bu sayıları somut materyaller (bilye, pipet, kalem, elma, taş vb.) olarak toplayarak çıkışlara ulaşmaya çalışırlar. Labirentin çıkışlarında bu toplamlar yer alır; doğru çıkışa ulaşırsa öğrenciye gerekli dönüt verilir, cevap yanlışsa doğru cevaba ulaştırıcı ipuçları ile yeniden başlangıca dönerek labirenti tamamlaması istenir.

İlkokul Türkçe dersi için, labirentin içerisine eş anlamlı, zıt anlamlı kelimeleri yerleştirilebilir, öğrencilerden de bu kelimeleri doğru çıkışlarda eşleştirmeleri istenebilir.

Lise edebiyat dersi için, labirentin girişine herhangi bir şairden şiir bırakılır. Labirentin içerisine yerleştirilen doğru ipuçları ile öğrenciler doğru şaire ya da şiirin geri kalanına ulaştırılabilir.

Eğitmen bu uyarılama ile farklı engel gruplarına yönelik tasarımlar yapılabileceğini belirttiikten sonra “Labirent fikri ile DEHB (Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu) olan öğrenciler için hem hareket edebilecekleri bir zemin oluşturmuş, hem birden fazla duyu organını işe koşmuş hem de kendilerini oyunla ifade etmelerine izin vermiş oluruz. Araştırmalar da hareketin beyin gelişimini ve öğrenme kapasitesini arttırdığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle yapacağımız öğretimsel uyarlamalarla öğrencilerimizin öğrenmelerini kolaylaştırarak zenginleştirilmiş ortamlar oluşturabiliriz.” açıklamasını yapar ve bu uyarlamalardan yola çıkarak katılımcılardan farklı öğretimsel uyarlamalar üzerine düşünceleri istenir.

7. Öğretimin çok çeşitli şekillerde farklılaştırılabileceği belirtildikten sonra “Etkileşimli Kitap Okuma” yöntemi tanıtılır.

Bu yöntem ile ilgili eğitmen aşağıdaki açıklamayı yapar:

“Etkileşimli kitap okuma bir yetişkin ve bir çocuk ile yaşanan kitap okuma sürecinde çeşitli yapılandırmaların kullanıldığı bir süreçtir. Etkileşimli kitap okumada yetişkin de çocuk da kitabı yaşayan taraf olurlar. Yetişkin aşamalı olarak kitabı okuma görevini ya da yaşama görevini kendinden çocuğa bırakır. Çocuk bu süreçte kitabı okumayı ya da dinlemeyi bir sorumluluk gibi değil de bir oyun gibi görür ve keyif alır. Bu uygulamanın şu şekilde yapılandırılması gerekir: Çocuğun okuma etkinliğine katılması için teşvik edilmesi, çocuğa konuştuğu ile ilgili dönüt verilmesi, son olarak çocukların ilgi alanını yansıtan kitaplar seçilerek onun hakkında konuşulacak konuların belirlenmesidir.

Bu yöntemin dil ve konuşma becerilerinde yarattığı farkla dolayısıyla sosyal becerileri de olumlu yönde etkilediğini söyleyebiliriz. Sosyal becerilerdeki bu olumlu etki aynı zamanda psikolojik olarak yaşanan olumlu yaşantıların da sonucudur. Gelişimi risk altında olan, zihinsel becerileri sınırdan geçen bireyler için uygulandığında olumlu sonuçlar alındığı, risk durumunun çoğu durumda sonlandığı ve bu bireylerin yaşlılarına yetiştikleri de bilimsel olarak kanıtlanan durumlar arasında yer almaktadır.”

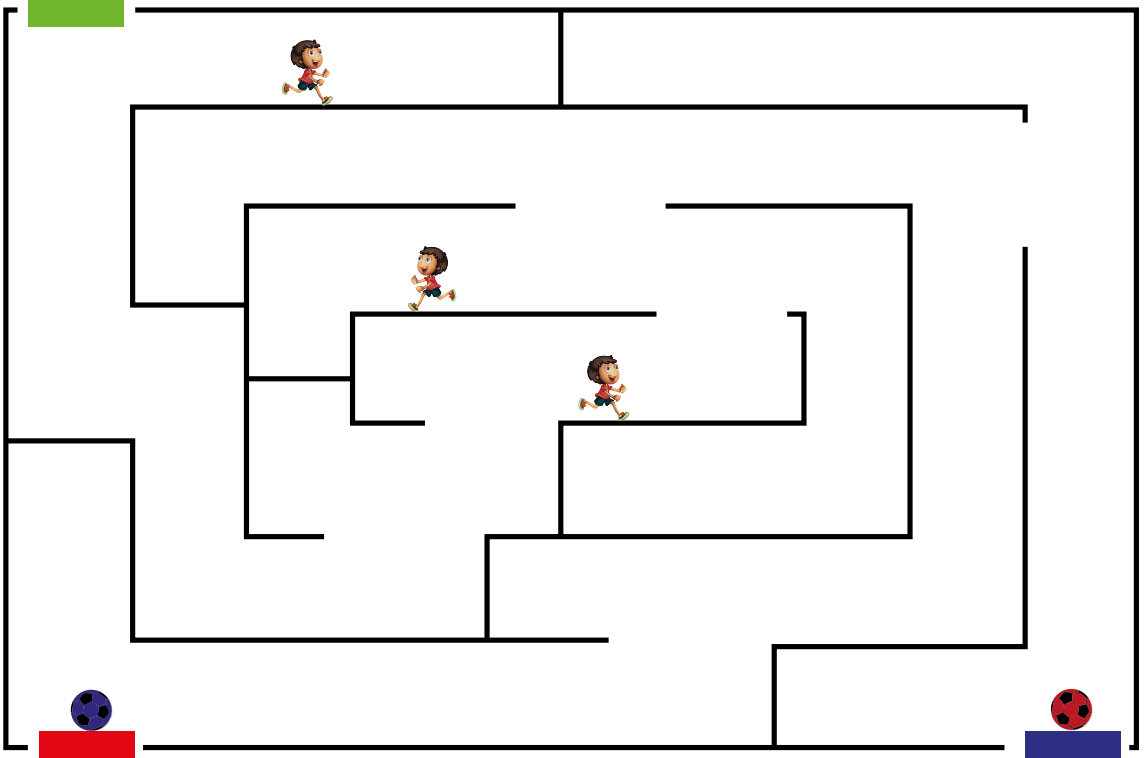
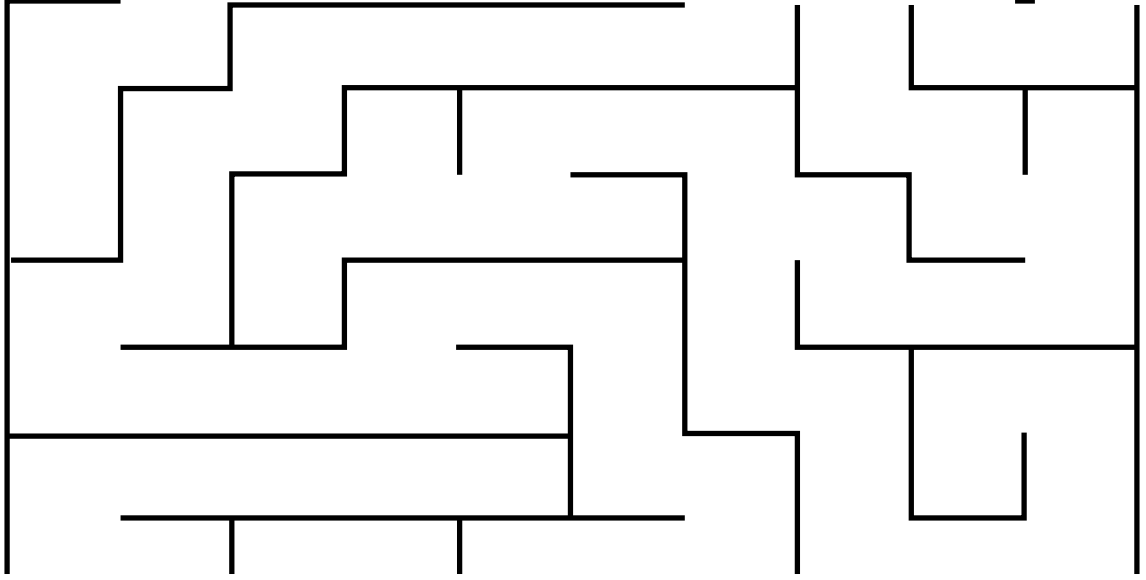
8. Etkili iletişimin sınıf içinde nasıl uyarlandığını göstermek için Ek 8.2'deki bilgi yapırağı dağıtılır ve okunması istenir. Buradaki türden etkinliğin hem engeli olan hem de engeli olmayan öğrencilerin birlikte çalışmalarına imkân verdiği belirtilir.

Eğitime Not: Etkileşimli Kitap Okuma hakkında ayrıntılı bilgi için şu esere bakılabileceği belirtilebilir: Ergül, C. , Sarıca, A. D. ve Akoğlu, G. (2016). Etkileşimli kitap okuma: Dil ve Erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir yöntem. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 17(2), 193-2014.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/214908>

9. Katılımcılar dört gruba ayrılır. Her bir grup için birer engel türünün (özellikleri aşağıda betimlenen) yazılı olduğu kartlardan birini her gruptan bir temsilcinin seçmesi istenir (Ek 8.3'teki senaryolar kesilerek önceden hazırlanmalıdır).
10. Eğitici katılımcılara, temsilcilerin seçtiği kartlarda yazılanları yalnızca grup üyeleri ile *paylaşabileceklerini* söyler (Ek 8.3).
11. Bu dört öğrenci için her grubun bir ders belirleyip o derse ilişkin anlatacakları konuda, yöntem-teknik, materyal, araç gereç ve ortama ilişkin düzenlemeler, sınıf iklimi vb. düzenlemeleri dikkate alarak bir etkinlik geliştirmeleri istenir.
12. Ardından her grup çalışmasını sunar. Eğitici, öğretimin farklılaştırılmasına ilişkin öğretim sürecinde öğrencinin aktif katılımını desteklemek adına, sınıf içi olduğu kadar sınıf dışı öğrenmelerin önemine vurgu yapar.

EK 8.1 LABİRENT

EK 8.2 ETKİLEŞİMLİ OKUMA

Etkileşimli okuma yöntemini “Aç Tırtıl” kitabı üzerinden sınıfınızda şu şekilde uygulayabilirsiniz:

Kitabı sınıftaki öğrencilerinizle kullanmadan önce kitabın içerisinde yer alan karakterleri kukla haline getirerek, öğrenciler aracılığı ile bu kuklalara hayat kazandırabilir, kuklalar aracılığı ile öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine fırsat verebilirsiniz. Öğrencileriniz ile birlikte bu kitabın yazarı siz olabilir, kitabın görsellerini ve metnini yeniden oluşturabilirsiniz. Kitabın içerisine öğrencileriniz ile birlikte yeni kahramanlar ekleyebilir, bunların görsel tasarımını, dizgisini birlikte yapabilirsiniz.

Aç Tırtıl

EK 8.3 SENARYOLAR

- A- Arda, 8 yaşındadır. DEHB tanısı var. Çalışıyor çalışıyor ama yapamıyor. Bir türlü dikkatini toplayamıyor. Bazen yalnız bazen de hırçın ama çoğu kez yalnız ve mutsuzdur. Ailesinin ondan git gide beklentisi düşmektedir. Okula artık gitmek istemiyor. O artık sizinle!
- B- Naz, 7 yaşında işitme engeli olan bir öğrencidir. Anne babasının tek çocuğu, prematüre doğum. İşitme yetersizliğine bağlı olarak dudak okumaya yatkın. Okuma yazmada güçlüğü var.
- C- Eser, 4 yaşında okul öncesi eğitime devam ediyor. Görme yetersizliği var ve gözlük kullanıyor. Aynı zamanda sosyal etkileşimde sınırlılıkları var. Ailesi burslu eğitim için yurtdışına gitmiş. Eser Kanada doğumlu ve Türkiye'ye altı ay önce gelmişler. Türkçeyi anlıyor ama konuşamıyor, ritim duygusu harika. Türk müziklerine karşı ilgisi var. Türkçe çocuk oyunlarını biliyor.
- D- Ömer, 11 yaşında ortaokul öğrencisi. Matematik alanında öğrenme güçlüğü var. Derse karşı ilgisiz ve başarısız olmak en büyük kâbusu. Anne babası ayrı. Bir ablası var, hekim. Kardeşinin bu durumunu kabul eden tek kişi o ailede. Evde derslerine ablası yardımcı oluyor. Onun için sayıları derslerde matematiksel işlemlerde kullanmak bir yana, günlük yaşamda görmek dahi bir eziyet.

EK 8.4 ERDEMLİ LABİRENT PROJESİ

2018 yılı MEB UNICEF işbirliğiyle Kapsayıcı Eğitim Çalıştayı İstanbul programına katılan, Kapsayıcı Eğitim Engeli Olan Çocuklara Çalışan Öğretmen Modülü'ne destek veren, Mersin ili Erdemli ilçesinde görevli MEB Özel Eğitim Öğretmeni Ayşe Örnek tarafından paylaşım izni verilmiştir.

Erdemli Arpaçbahşiş Özel Eğitim Uygulama Merkezi tarafından hazırlanan proje 2017 yılında sosyal erişime Öğretmen Veli Çelik tarafından açılmıştır.

Öğretmen merkezli yerine öğrenci merkezli, yaparak yaşayarak öğrenmeyi temel alan bu projede özel eğitime devam eden engeli olan çocuklar için erişilebilir öğretim materyali tasarlanmıştır.

Amaç: Öğrencilerin sınıfta çalıştıkları sesleri labirent içerisinde eğlenerek ve öğrenerek yaşantıya dayalı bir süreçte tekrar etmeleri. Etkili bir uygulama örneği olarak aşağıdaki bağlantı adresinden Labirent videosu izletilir.

<https://www.youtube.com/watch?v=EAz4uZTDFWY>

ETKİNLİK

11

ETKİNLİĞİN ADI: KAPSAYICI EĞİTİMİN ANAHTARI

AMAÇ: Aile ve meslektaşlarla işbirliğinin kapsayıcı eğitim açısından önemini kavrama.

ÖĞRENME ÇIKTILARI: Bu etkinliğin sonunda katılımcılar:

- Kapsayıcı eğitimde işbirliğinin önemini fark eder.

MATERYAL: Anahtar puzzle’ı (6-7 parçadan oluşabilir). Kenan Doğulu “Ne yaparsan yap aşk ile yap” müziği

SÜRE: 1 saat

İŞLENİŞ:

1. Eğitimci 4-5 kişilik gruplar oluşturacak şekilde 5 farklı grup yapar. Her gruba puzzle’ın bir parçasını verir (Ek 11.1). Gruplara puzzle’ın iki parçası eksik verilir. Bu parçalar *puzzle’ın en önemli yerlerine ait* olmalıdır. Arka fonda akıllı tahta üzerinde şarkı çalar.
2. “Engeli olan öğrenciler için kapsayıcı eğitim ortamı oluşturmada en önemli unsurlar nelerdir?” sorusu sorularak kendilerine verilen parçanın üzerine birkaç sözcük yazmaları istenir.
3. Öncelikle katılımcılar ellerindeki parçaları birleştirmeye çalışır. Eksik kalan parçalar olduğunu görünce eğitmeni aşağıdaki soruları sınıfa yönlendirir:
 - *2 parça eksik olduğunda neler olur?*
 - *2 parça eksik olduğunda neler değişir?*
 - *Bu eksik parçalar kapsayıcı eğitim açısından düşünüldüğünde kimler veya neler olabilir?*
4. Daha sonra tüm katılımcılar sınıfın ortasında bir çember oluşturur ve çemberin ortasında her grup kendi parçalarını eğitimcide bulunan başlangıç parçası ile sırasıyla birleştirerek anahtar resmini oluşturur.
5. Anahtar üzerindeki sözcüklerden yola çıkarak eğitmeni kapsayıcı eğitimle ilgili önemli kavramları tekrar vurgular. Bu kapsamda, meslektaş ve ailelerle işbirliğinin önemine vurgu yaparak “Kapsayıcı eğitimin anahtarı işbirliğidir” der ve etkinliği sonlandırır.
6. Daha sonra arka fonda çalınan müzikle birlikte kapsayıcı eğitime yönelik değerlendirme yapılır. Örneğin, “Ne dediğinden çok nasıl dediğin olay” vb.
7. Etkinlik sonrasında eğitmeni halka olunmasını ister. Bir kutunun içerisine şeker, çikolata vb. konur. İlk olarak eğitmeni halka içerisinde bir kişiye giderek eğitim süresince gözlemlediği kadarıyla tespit ettiği olumlu bir yanını ona söyler ve teşekkür eder. Örneğin, “Derslere çok aktif katılım sağladınız, teşekkür ederim”. Şekeri muhatabına ikram eder. Süreç halka tamamlanıncaya kadar devam eder.

EK 11.1 ANAHTAR

